

๑.003114

"การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน"
ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู"

นางสาวรัตมา สุขวัฒนานันท์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาพยาบาลศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2530

ISBN 974-586-286-8

๘ สงวนลิขสิทธิ์

ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจาก China Medical Broad of New York, Inc.

อภิสิทธิ์

จาก

Copyright © สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน

ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู

ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์
ได้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2530

.....
.....

(นางสาววรัตมา สุขวัฒนานันท์)

.....
.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา บุญทอง)

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศรี ศรีอัญญาพร)

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์อัมพล สุอำพัน)

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

.....
.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี จุลสมัย)

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

.....
.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา บุญทอง)

คณบดี

คณะพยาบาลศาสตร์

คณะกรรมการไต่ทำการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์

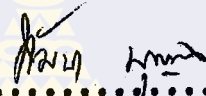
เรื่อง

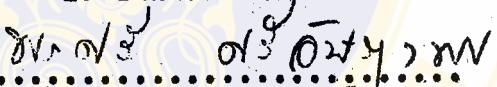
การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน
ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู

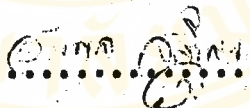
โดย

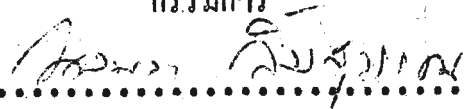
นางสาววรรตมา สุขวัฒนานันท์

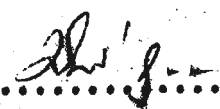
เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2530 เห็นสมควรอนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา มuehthong)

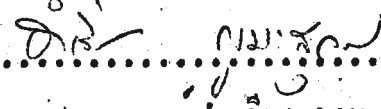
ประธานกรรมการ,

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรี ศรีอันฎาพร)

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์อัมพล สุอำพัน)

กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงนงพงา ลิมสุวรรณ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี จดสมัย)

คณบดี
บัณฑิตวิทยาลัย

กรรมการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จำเรียง กุระสุวรรณ)

กรรมการ

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาววรัศมา สุขวัฒนานันท์
วันเดือนปีเกิด 15 เมษายน 2489
สถานที่เกิด จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา

ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ
โรงเรียนสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
อนุปริญญาพยาบาลและอนามัย
วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย
วิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาลสาธารณสุข)
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติการทำงาน

พยาบาลประจำการ
แผนกสูติกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
อาจารย์
ภาควิชาพยาบาลสาธารณสุข
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน
ชื่อนักศึกษา	ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู
ปริญญา	นางสาววรรตมา สุขวัฒนานันท์
สาขาวิชาเฉพาะ	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (พยาบาลศาสตร์)
สถาบัน	การพยาบาลแม่และเด็ก
กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ บุญทอง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรศรี ศรีอัญญาพร
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์อัมพล สุอำพัน
วันเดือนปี	27 ตุลาคม 2530

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 3-6 ปี ในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันคืนแห่งแรกของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ และสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง แห่งละ 50 คน รวมจำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดู และแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์ ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์จากแบบวัดพื้นฐานอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 3-7 ปีของ โทมัส เชสส์ และ คอรัน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้และนำไปทดลองใช้ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.989 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test และ ANOVA โดยใช้โปรแกรม SPSS

ผลการศึกษาพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัจจัยเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดูต่างกันมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำงานนอกร้าน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอมากกว่าเด็กที่มารดาทำงานในบ้าน เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำ มีลักษณะ

พื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาปานกลาง เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนไ้สูงกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง และเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีรายได้สูง เด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวขยายมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีสมาชิกจำนวนมาก มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านการปรับตัวดีกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีสมาชิกจำนวนปานกลาง เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมทุกครั้งทีร้อง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกสูงกว่าเด็กกลุ่มที่ได้รับนมตามกำหนดเวลา เด็กก่อนวัยเรียนที่มีมารดาเป็นผู้เลี้ยงดู มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวไ้ดีกว่าเด็กกลุ่มที่ญาติเป็นผู้เลี้ยงดู เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดา มีระยะเวลาอยู่กับบุตรปานกลางมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนไ้สูงกว่าเด็กในกลุ่มที่มารดา มีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก และเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดา มีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกมากกว่าเด็กกลุ่มที่มารดา มีระยะเวลาอยู่กับบุตรน้อย ส่วนเด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการให้นมแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ทั้ง 9 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

The findings showed significant difference ($p < .05$) of socio-economic background and up-bringing pattern and the mean score of the temperament dimensions in six categories. i.e., rhythmicity, adaptability, threshold of responsiveness, intensity of reaction distractability and attention span & persistence. The preschool children whose mothers worked outside home showed higher rhythmicity than those whose mother stayed at home ($p < .05$). The preschool children of mothers with low level education demonstrated longer attention span & persistence than those of mothers with middle level education ($p < .05$). Preschool children in low economic family ($p < .05$). Again, preschool children in low economic family revealed higher intensity of reaction than those in high economic family ($p < .05$). Span & persistence of attention was longer among children in extended family than in nuclear family ($p < .01$). The children in large size family showed better adaptability than those in medium size ($p < .05$). Preschool children who had been fed every time they cried showed higher distractability than those who had been fed following the time-table. Preschool children whose care-takers were mother were likely to have better adaptability than the ones whose care-takers were kins. Children whose mother spent longer daily period of time with them had lower threshold of responsiveness than those of medium period. Again, children whose mother spent longer daily period of time with them had higher distractability than those of short period. The type of feeding revealed no effect on temperament.

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศนา บุญทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศรี ศรีอัญญาพร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์อัมพล สุธำพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาและความคุมวิทยานิพนธ์ที่
 ได้ให้กำลังใจ คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ
 จนวิทยานิพนธ์ได้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นที่สุดและขอกราบขอบพระคุณ
 อย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบ
 ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ของเครื่องมือ พร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณ สมาคม
 วาย คัมบลิว ซี เอ และคณะครู ของศูนย์วัยเลี้ยงเด็กกินแดง และแพทย์ผู้อำนวยการศูนย์
 บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสถานเลี้ยงเด็กกลางวันของ
 ศูนย์ที่ได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลครั้งนี้
 ตลอดจน รองศาสตราจารย์ ดร. ประภา ลัมประสูตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประวิตร
 ระเบียบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ทิพย์ งามสุต และ รองศาสตราจารย์แพทย์หญิง
 มาลินี วงศ์พานิช ที่กรุณาให้กำลังใจ คำแนะนำ และอนุเคราะห์ในการติดต่อระหว่าง
 ประเทศ ขอกราบขอบพระคุณ Professor Dr. Alexander Thomas และคณะ ที่กรุณา
 อนุญาตให้ใช้เครื่องมือประเมินพื้นฐานอารมณ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ท่านและคณะ
 ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งตลอดการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่อนุญาตให้
 ใช้สถานที่และอุปกรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและอาจารย์ ศุภชัย แสงรัตนกุล ที่ได้ให้ความ
 ช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนมารดาของกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่กรุณาสละเวลา
 ตอบแบบสอบถาม ไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พี่ เพื่อน น้อง ๆ ทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ รวมทั้ง China Medical Broad of New York, Inc. ที่ได้ซื้อเพื่อเงินทุนบางส่วนในการทำวิจัยครั้งนี้

สารบัญเนื้อเรื่อง

	หน้า
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์	
บทคัดย่อภาษาไทย	๓
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๓
กิตติกรรมประกาศ	๖
สารบัญเนื้อเรื่อง	๖
สารบัญตาราง	๗
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตของการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายของพื้นฐานอารมณ์	9
ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	10
พื้นฐานอารมณ์กับบุคลิกภาพและลักษณะอารมณ์	16
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์	17
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นฐานอารมณ์	18
การปฏิบัติการพยาบาลเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็ก	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	33
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล	37

สารบัญเนื้อเรื่อง (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย	39
ผลการวิเคราะห์	39
การอภิปรายผล	59
5 สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ	70
สรุปผลการวิจัย	70
ขอเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์	72
ขอเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	75
เอกสารอ้างอิง	77
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก	
ก ตัวอย่างข้อมูลส่วนตัว	87
ข ตัวอย่างแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก	89
ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	91
ง จดหมายอนุญาตการใช้แบบวัดพื้นฐานอารมณ์	92

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม	40
2	จำนวนและร้อยละของเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตามปัจจัยด้านการศึกษา	41
3	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กในแต่ละด้านระหว่างกลุ่มที่มารดาทำงานในบ้านกับกลุ่มที่มารดาทำงานนอกบ้าน	42
4	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนระหว่างกลุ่มที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	43
5	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความคงที่ของความสนใจของเด็กวัยก่อนเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	44
6	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน	45
7	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสนใจของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน	46
8	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน	47
9	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน	48
10	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน	49
11	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวของเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน	50
12	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กระหว่างกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมมารดา นมผสมกับนมมารดาและนมผสม	51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะการให้นมบุตรแตกต่างกัน.....	52
14	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวก ของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมบุตรแตกต่างกัน..	53
15	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน.....	54
16	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน	55
17	เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มารคามีเวลาอยู่ควยแตกต่างกัน.....	56
18	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความทนไต่ของ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่ควยแตกต่างกัน..	57
19	เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกของ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่ควยแตกต่างกัน	58

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพของเด็กอยู่ที่สุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ซึ่งสุขภาพอนามัยไม่ใช่เพียงมีร่างกายตามเกณฑ์มาตรฐาน แต่รวมถึงการมีสภาพจิตใจที่มั่นคง มีจริยธรรม และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น อันจะส่งผลให้ชุมชนและสังคมโดยรวมมีคุณภาพที่ดีไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2530 : 71) ดังนั้นทุกประเทศจึงให้ความสำคัญเป็นอันแรกแก่การสร้างสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์และบุคลิกภาพแก่เด็ก ประเทศไทยก็ให้เห็นความสำคัญของเด็กเช่นเดียวกัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จึงได้ปรับแนวทางการพัฒนาสังคมส่วนรวม มาให้ความสำคัญแก่การพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐานคือ ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน เพราะเชื่อว่าหากได้มีการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศให้มีคุณภาพสูงขึ้น ย่อมส่งผลถึงประเทศชาติด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2530 : 71)

ในเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยที่มีความสำคัญในการสร้างและวางรากฐานบุคลิกภาพ ถ้าเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอย่างเหมาะสม จะทำให้ก้าวสู่วัยต่อไปได้อย่างดี และมีคุณภาพซึ่งการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้มีแนวทางตามที่ต่องการนั้น ควรเริ่มในระดับครอบครัว เพราะประสบการณ์ในวัยเด็กที่บุคคลได้รับจากครอบครัว เป็นพื้นฐานของโครงสร้างบุคลิกภาพทั้งหมดของบุคคล

(Lindersmith & Strauss, 1956 : 501)

บุคลิกภาพในวัยเด็กใช้คำว่า "พื้นฐานอารมณ์" (Rutter, 1982 : 14) ซึ่ง บัส (Buss) และ โพลมิน (Plomin) ให้ความหมายพื้นฐานอารมณ์ไว้ว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่บุคคลมีมาแต่กำเนิด และปรากฏตั้งแต่วัยทารก (Buss & Plomin, 1987 : 508)

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กที่สำคัญมี 9 ด้านคือ ระดับการเคลื่อนไหว ความสม่ำเสมอ การเข้าใกล้หรือถอยหนี ความสามารถในการปรับตัว ระดับความทนไค ความรุนแรงของการตอบสนองลักษณะอารมณ์ ความวอกแวก และความคงที่ของช่วงความสนใจ (Thomas & Chess, 1977 : 21-25) ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ดังกล่าวแล้วจะถูกกระทบจากปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไคแก่ ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว การเลี้ยงดู ความคาดหวังของบิดามารดา ทศนคติของสมาชิกในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น (Hurlock, 1978 : 535) เช่น เด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านการปรับตัวไม่ดี ถ้าได้รับประสบการณ์ที่ดีก็อาจเปลี่ยนแปลงเป็นด้านบวก คือปรับตัวไค ส่วนเด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านการปรับตัวก็แต่เผชิญกับความคาดหวังที่เป็นไปไคโดยใช่ ๆ ในที่สุดการปรับตัวของเด็กกลับไม่ดี (Thomas, Chess & Birch, 1969 : 74)

บุคลากรทางการรักษาพยาบาล มักไคยมีบิดามารดาบรรยายถึงบุตรบางคนของตนว่าเป็นเด็กเอาใจยาก เจ้าอารมณ์ บางคนเลี้ยงดูง่าย ซึ่งเป็นตัวอย่างของความแตกต่างของทารกที่มีความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ แม่เด็กในครอบครัวเดียวกัน (Powell, 1981 : 100) หรือเด็กที่มีความคล้ายคลึงกันมากที่สุด เช่น เด็กฝาแฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกัน ก็ยังพบว่ามีความแตกต่างในเรื่องของพื้นฐานอารมณ์ (Thomas & Chess, 1977 : 135) ความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ของเด็กนัยมมีผลกระทบต่อการตอบสนองของบุคคลที่มต่อเด็ก

เมื่อเด็กมีการเจ็บป่วยทางกายจะก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางด้านจิตใจ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีปฏิกิริยาทางด้านจิตใจเกิดขึ้นไคไม่เหมือนกัน เด็กบางคนจะมีปฏิกิริยาเกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่เด็กบางคนก็มีปฏิกิริยาทางด้านจิตใจเพียงเล็กน้อยหรือไม่เกิดเลยก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ระดับอายุ และพัฒนาการทางด้านความรู้สึกนึกคิดของเด็ก อิทธิพลของความเชื่อต่าง ๆ ท่อการเจ็บป่วย ลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน เป็นต้น โดยลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กมีปฏิกิริยาต่อการเจ็บป่วยต่างกัน (อัมพล สุอำพัน, 2530 : 165)

ดังนั้นถ้าผู้เลี้ยงดูเด็กและผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กให้ความสนใจสังเกตและเข้าใจพฤติกรรมที่เด็กแสดงทั้งในยามปกติหรือเมื่อเด็กเจ็บป่วย จะทำให้ผู้เลี้ยงดูและผู้ทำงานเกี่ยวกับเด็กเข้าใจธรรมชาติของเด็กและความต้องการของเด็กไคได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม ตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีการ

พัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งจะเป็นการลดปัญหาพฤติกรรมในเด็ก
ได้ แต่ครูเลี้ยงดูและผู้ทำงานเกี่ยวกับเด็กไม่สามารถตอบสนองลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของ
เด็กได้เหมาะสมจะก่อให้เกิดปัญหา เพราะลักษณะพื้นฐานอารมณ์มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับ
ปัญหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาหรือผู้เลี้ยงดูกับเด็ก อันจะก่อให้เกิดบุคลิกภาพผิดปกติ
แก้ไขโดยยาก (Hinde et al., 1982 : 78) เพราะฉะนั้น การตอบสนองของผู้เลี้ยง
ดูและผู้ทำงานเกี่ยวกับเด็ก กับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กแต่ละคน จะเป็นการส่งเสริมให้เด็ก
มีบุคลิกภาพที่ดี และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตในวัยเด็กและผู้ใหญ่ ตลอดจนป้อง
กันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมต่าง ๆ ในวัยเด็ก ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กเติบโต เป็นผู้มีสุข
ภาพจิตดี และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ โดยคัดแปลงจากแบบวัดของ
โทมัสและคณะ เพื่อศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานอารมณ์ในเด็กก่อนวัยเรียนและปัจจัยบางประการ
ได้แก่ เศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดู ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการให้ความรู้
แก่ผู้เลี้ยงดู และผู้ทำงานเกี่ยวกับเด็กในการตอบสนองความต้องการของเด็กให้เหมาะสม
กับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กแต่ละคน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และส่งเสริม
ให้เด็กสามารถพัฒนาพื้นฐานอารมณ์ที่เป็นประโยชน์ ช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี และเจริญ
เติบโตเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดูของเด็ก
ก่อนวัยเรียน ในศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันคืนแคง ของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ และ
สถานเลี้ยงเด็กกลางวันของศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 19 (วงศ์สว่าง)
2. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตามปัจจัยด้าน
เศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดู ได้แก่
 - 2.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม : อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของ
มารดา รายได้ครอบครัว ลักษณะครอบครัว และจำนวนสมาชิกในครอบครัว
 - 2.2 ปัจจัยด้านการเลี้ยงดู : วิธีการให้นมบุตร ลักษณะการให้นม
ผู้เลี้ยงดูบุตรและระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัจจัยเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดูต่างกันดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม : อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา รายได้ครอบครัว ลักษณะครอบครัว และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

3.2 ปัจจัยด้านการเลี้ยงดู : วิธีการให้นมบุตร ลักษณะการให้นมบุตร ผู้เลี้ยงดูบุตร และระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีอาชีพทำงานนอกบ้าน มีค่าคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านสูงกว่าเด็กกลุ่มที่มารดามีอาชีพทำงานในบ้าน
2. เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน
3. เด็กก่อนวัยเรียนที่มีรายได้อุปโภคบริโภคแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน
4. เด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวขยาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านสูงกว่าเด็กกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว
5. เด็กก่อนวัยเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน
6. เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการให้นมแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน
7. เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน
8. เด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน
9. เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระยะเวลาอยู่กับบุตรแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3-6 ปี ในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันคืนแคง ของสมาคม วาย คัมบลิว ซี เอ และสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันของศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 19 (วงศ์สว่าง) ระหว่างเดือน เมษายน ถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2530

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็ก สำหรับนักศึกษาพยาบาล ในส่วนที่เกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ตระหนักถึงความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กแต่ละคน
2. เป็นแนวทางในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก แก่บิดามารดา เจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพ และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็ก เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของเด็กได้เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กก่อนวัยเรียน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพยาบาล และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของเด็กก่อนวัยเรียนแต่ละคน
4. เป็นแนวทางสำหรับการศึกษารวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันต่อไป

นิยามตัวแปร

พื้นฐานอารมณ์ : หมายถึง ความโน้มเอียงของการแสดงออกของอารมณ์ของเด็กแต่ละคน ในการตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อม ซึ่งในการศึกษานี้ใช้แบบวัดพื้นฐานอารมณ์ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์จากแบบวัดพื้นฐานอารมณ์เด็กวัย 3-7 ปี ของโทมัส เซสส์ และ คอรัน ประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานอารมณ์ 9 ด้านคือ

1. ระดับการเคลื่อนไหว (Activity level)

2. ความสม่ำเสมอ (Rhythmicity)

3. การเข้าใกล้หรือถอยหนี (Approach/withdrawal)
4. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability)
5. ระดับความทนได้ (Threshold of Responsiveness)
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง (Intensity of Reaction)
7. ลักษณะอารมณ์ (Quality of Mood)
8. ความวอกแวก (Distractibility)
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ (Attention Span & Persistence)

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม หมายถึง

อาชีพของมารดา : หมายถึง อาชีพของมารดาในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. อาชีพทำงานในบ้าน : หมายถึง มารดาที่เป็นแม่บ้านหรือประกอบอาชีพในบ้าน เช่น ค้าขายในบ้าน
2. อาชีพทำงานนอกร้าน : หมายถึง มารดาที่ต้องออกไปทำงานนอกร้าน เช่น ค้าขายนอกร้าน ลูกจ้าง รับจ้าง รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของมารดาแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. การศึกษาระดับต่ำ หมายถึง กลุ่มมารดาที่ไม่ได้เรียนหนังสือหรือสำเร็จประถมศึกษาปีที่ 4
2. การศึกษาระดับปานกลาง หมายถึง กลุ่มมารดาที่เรียนสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. การศึกษาระดับสูง หมายถึง กลุ่มมารดาที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงอุดมศึกษา

รายได้ครอบครัว หมายถึง รายได้ของสามีและภรรยา รวมทั้ง บาท/เดือน แบ่งเป็น 3 กลุ่มตามการกระจายรายได้ ดังนี้คือ

1. รายได้ต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า 2,800 บาท
2. รายได้ปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 2,800-4,999 บาท

3. รายได้สูง หมายถึง ครอบครัวมีรายได้ตั้งแต่ 5,000 บาทขึ้นไป

ลักษณะครอบครัว หมายถึง ครอบครัวใน 2 ลักษณะดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่มีเฉพาะบิดา มารดาและบุตร
2. ครอบครัวขยาย คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกอื่น ๆ นอกเหนือจากบิดามารดา และบุตรอาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น บิดามารดา พี่น้องฝ่ายภรรยา หรือสามีอาศัยอยู่ด้วย

จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง บุคคลทั้งหมดในครอบครัวของเด็กก่อนวัยเรียน ได้แก่ บิดามารดา พี่น้อง ญาติ คนรับใช้ รวมทั้งตัวเด็กด้วย จำนวนสมาชิกในครอบครัวแบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. น้อย หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 3 คน
2. ปานกลาง หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 4-6 คน
3. มาก หมายถึง จำนวนสมาชิกในครอบครัวเกิน 7 คนขึ้นไป

ปัจจัยทางด้านการเลี้ยงดู หมายถึง

วิธีการให้นมบุตร หมายถึง วิธีการให้นมที่เด็กได้รับตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งวิธีการให้นมบุตรออกเป็น 3 วิธีคือ

1. การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเพียงอย่างเดียว
2. การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ร่วมกับนมผสม
3. การเลี้ยงบุตรด้วยนมผสมเพียงอย่างเดียว

ลักษณะการให้นมบุตร หมายถึง การตอบสนองความต้องการของบุตรด้วยการให้นม ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งลักษณะการให้นมบุตรเป็น 3 ลักษณะคือ

1. ให้นมเป็นเวลาที่กำหนด
2. ให้นมทุกครั้งที่บุตรร้อง
3. ให้นมเมื่อเข้าใจว่าบุตรหิว

ผู้เลี้ยงดูบุตร หมายถึง บุคคลที่ดูแลเด็ก แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. มารดา หมายถึง มารดาเป็นผู้ดูแลเด็กด้วยตนเอง
2. ญาติ หมายถึง ปู่ ย่า ตา ยาย ป้า น้า อา และพี่ของเด็ก
3. มารดาและคนอื่น ๆ หมายถึง มารดาพร้อมกับญาติทั้งฝ่ายตนเองและสามี พี่ของเด็ก ตลอดจนพี่เลี้ยงเด็ก

ระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร หมายถึง จำนวนชั่วโมงที่มารดาและบุตรอยู่ในบ้านพร้อมกัน ทั้งเวลากลางวัน และกลางคืนใน 1 วัน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. ช่วงระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตรน้อย ≤ 6 ชั่วโมง/วัน
2. ช่วงระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตรปานกลาง ประมาณ 7-12 ชั่วโมง/วัน
3. ช่วงระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตรมาก ≥ 13 ชั่วโมง/วัน

เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู" ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องของครอบคลุมหัวข้อดังนี้

1. ความหมายของพื้นฐานอารมณ์
2. ลักษณะพื้นฐานอารมณ์
3. พื้นฐานอารมณ์กับบุคลิกภาพและลักษณะอารมณ์
4. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์
5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นฐานอารมณ์
6. การปฏิบัติการพยาบาลเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็ก

ความหมายของพื้นฐานอารมณ์ (Temperament)

พื้นฐานอารมณ์ เป็นคำที่ใช้บรรยายลักษณะอารมณ์ ความสม่ำเสมอในการทำงานของร่างกาย ความสามารถในการปรับตัว ความสนใจ และอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนการแสดงพฤติกรรมอย่างอิสระ เชสส์ (Chess) ได้ให้ความหมายของพื้นฐานอารมณ์ว่า พื้นฐานอารมณ์คือ ลักษณะอารมณ์ที่แสดงออกทางพฤติกรรม (Chess, 1969 : 19)

พื้นฐานอารมณ์คือ พฤติกรรมของบุคคลที่มีมาตั้งแต่กำเนิดและเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งจากภายในและภายนอกตัวบุคคล (Scott, 1974 : 52)

สตีเวนสัน (Stevenson) และ เกรแฮม (Graham) กล่าวว่า พื้นฐานอารมณ์เป็นลักษณะพฤติกรรมชุดหนึ่งที่สามารถพบได้จากการสังเกตพฤติกรรมในหลายรูปแบบและในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพที่มักแสดงออกในวัยทารก (Stevenson & Graham, 1982 : 36-37)

รัทเทอร์ (Rutter) ได้กล่าวว่า พื้นฐานอารมณ์หมายถึง รูปแบบการตอบสนอง
 ของบุคคลอื่นหรือสถานการณ์ต่าง ๆ (Rutter, 1982 : 1)

โรธบาร์ท (Rothbart) ให้ความหมายของพื้นฐานอารมณ์ว่า เป็นปฏิกิริยา
 ด้านชีววิทยาที่คงที่ของแต่ละบุคคล และการควบคุมตนเอง ซึ่งพื้นฐานอารมณ์สามารถ
 สังเกตได้จากความแตกต่างระหว่างบุคคลทุกวัยในรูปแบบของอารมณ์ การเคลื่อนไหว และ
 ความสนใจ (cited in Goldsmith et al., 1987 : 510)

วิทช์ เทียงบุรธรรม (2525 : 1218) ให้ความหมายของพื้นฐานอารมณ์
 หมายถึง อารมณ์ นิสัย สภาวะทางจิตใจ ความหุนหันพลันแล่น

พยอม อิงคทานุวัฒน์ (2524 : 191) ให้ความหมายของพื้นฐานอารมณ์ว่า
 หมายถึง ความโน้มเอียงของอารมณ์ของบุคคลในการตอบสนองสภาวะแวดล้อม ซึ่งแสดง
 ออกให้เห็นตั้งแต่ในวัยเด็ก

จากการศึกษาความหมายของพื้นฐานอารมณ์ สรุปได้ว่า พื้นฐานอารมณ์หมายถึง
 พฤติกรรมของบุคคลที่มีมาตั้งแต่กำเนิด และเป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการตอบสนองต่อสิ่ง
 เราทั้งจากภายในและภายนอก ลักษณะพื้นฐานอารมณ์เหล่านี้ได้แก่ ความสม่ำเสมอของ
 การทำงานของร่างกาย ความสามารถในการปรับตัว ความสนใจ และลักษณะอารมณ์ของ
 เด็ก ซึ่งสามารถสังเกตได้ตั้งแต่ในวัยเด็ก

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์

พื้นฐานอารมณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีความแตกต่างกัน ซึ่งโทมัส (Thomas)
 เชสส์ (Chess) เบิร์ช (Birch) และ เฮิร์ตซิก (Hertzog) ได้ทำการศึกษาคิดตาม
 ระยะยาว เรื่องพื้นฐานอารมณ์กับพฤติกรรมผิดปกติ และพฤติกรรมที่แตกต่างกันของแต่ละ
 บุคคลในวัยเด็ก เมื่อ ค.ศ. 1963 โดยศึกษาเด็กจำนวน 136 คน ตั้งแต่อายุ 2-3
 เดือน จากการสัมภาษณ์บิดามารดาของเด็กทุกคนทุก ๆ 3 เดือน จนเด็กอายุครบ 1 ปี
 หลังจากนั้นสัมภาษณ์บิดามารดาเด็กทุก 6 เดือน จนเด็กอายุครบ 5 ปี ผลการศึกษา
 ปฏิกิริยาตอบสนองของเด็กต่อสิ่งแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โทมัสและเชสส์ ได้แบ่ง
 ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ออกเป็น 9 ด้านดังนี้ (Thomas & Chess, 1977 : 21-25)

1. ระดับการเคลื่อนไหว (Activity level) หมายถึง การเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในการทำงานของร่างกายเด็ก ความว่องไวหรือไม่ว่องไวของการเคลื่อนไหวในขณะเด็กมีกิจกรรมดังนี้ ขณะเด็กอาบน้ำ รับประทานอาหาร เล่น แอ่งตัว ขณะถูกอุ้ม การนอนหลับ การตื่นนอน การเอื้อมหยิบของ การคลาน และการเดิน
2. ความสม่ำเสมอ (Rhythmicity) หมายถึง ความสม่ำเสมอค่านร่างกาย ทั้งที่สามารถทำนายได้และหรือทำนายไม่ได้เกี่ยวกับช่วงระยะเวลาของการนอนหลับ การตื่นนอน การหิว การรับประทานอาหาร และการขับถ่าย
3. การเข้าใกล้หรือถอยหนี (Approach/withdrawal) หมายถึง การตอบสนองของเด็ก เมื่อได้รับสิ่งเร้าใหม่เป็นครั้งแรก ซึ่งสิ่งเร้าใหม่อาจเป็นอาหารชนิดใหม่ ของเล่นใหม่ หรือบุคคลแปลกหน้า การเข้าใกล้เป็นการตอบสนองด้านบวก (Positive) โดยแสดงออกทางอารมณ์ เช่น การยิ้ม พุดคุย หรือแสดงออกทางการเคลื่อนไหว เช่น การคลานอาหารที่ไม่เคยรับประทานมาก่อน เอื้อมมือหยิบของเล่นใหม่ ส่วนการถอยหนีเป็นการตอบสนองด้านลบ (Negative) การแสดงอารมณ์ เช่น การร้องไห้หงอแง (fussy) แสดงสีหน้าไม่พอใจ ไม่พุดคุยหรือการแสดงออกทางการเคลื่อนไหว เช่น การถอยหนี การพนอาหารใหม่ออกมา หรือผลักของเล่นใหม่ออกไป
4. ความสามารถในการปรับตัว (Adaptibility) หมายถึง ความง่ายในการปรับพฤติกรรมตามทิศทางที่ตองการ เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
5. ระดับความทนได้ (Threshold of Responsiveness) หมายถึง ระดับที่บุคคลทนได้โดยวัดจากระดับความรุนแรงของสิ่งเร้าที่กระตุ้นระบบประสาท ก่อให้เกิดการตอบสนองที่มองเห็นได้ ทั้งสิ่งเร้าที่เป็นวัตถุในสิ่งแวดล้อมและการติดต่อกทางสังคม โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบของการตอบสนอง หรือผลกระทบของการรับรู้
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง (Intensity of Reaction) หมายถึง ระดับความรุนแรงที่มีทิศทางอิสระทั้งด้านบวกและด้านลบในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า การลดความเครียด ความหิว ความพยายาม
7. ลักษณะอารมณ์ (Quality of mood) หมายถึง อารมณ์ที่เด็กแสดงออกถึงความพอใจ ความสนุกสนาน และพฤติกรรมที่เป็นมิตร ได้แก่ ยิ้มและหัวเราะมากซึ่งตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่ไม่เป็นมิตร ได้แก่ สีหน้าไม่พอใจ ร้องไห้หรือหงอแง

8. ความวอกแวก (Distractibility) หมายถึง ความง่ายหรือยากต่อการถูกรบกวนหรือเปลี่ยนทิศทางพฤติกรรมของเด็ก จากกิจกรรมที่เด็กกำลังกระทำอยู่ โดยสิ่งเรารอบกายเด็ก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก

9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ (Attention span & Persistence) หมายถึง ระยะเวลาของความสนใจที่เด็กมีต่อการกระทำกิจกรรมหนึ่ง ๆ และความคงที่ในการดำเนินกิจกรรมต่อไปขณะเผชิญอุปสรรค เพื่อดำรงทิศทางของกิจกรรม

จากการศึกษาของโทมัส เซสส์ และ คอรัน เกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์ เขาแบ่งเด็กเป็นกลุ่มตามลักษณะพื้นฐานอารมณ์ได้ดังนี้

1. พื้นฐานอารมณ์ของเด็กกลุ่มแรก เด็กมีลักษณะการทำงานของร่างกายที่สม่ำเสมอเข้าใกล้และตอบสนองสิ่งเร้าใหม่ เช่น รับประทานอาหารและนอนเป็นเวลา รับประทานอาหารใหม่ทุกชนิด ยิ้มกับคนแปลกหน้า ปรับตัวเข้ากับโรงเรียนใหม่ได้เร็ว ยอมรับความผิดหวังด้วยการบ่นเพียงเล็กน้อย และยอมรับกฎเกณฑ์ของเกมใหม่ ๆ โดยไม่มีความยุ่งยาก เด็กที่มีลักษณะดังกล่าวเรียกว่า เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบ "เด็กเลี้ยงง่าย" (Easy child) ซึ่งมักเป็นที่ชื่นชมของผู้ปกครอง กุมารแพทย์ และครู เด็กกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 40 ของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาของโทมัสและคณะ

2. พื้นฐานอารมณ์ของเด็กอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามกับพวกแรกคือ เด็กในกลุ่มที่ร่างกายมีการทำหน้าที่ไม่สม่ำเสมอ ตอบสนองต่อสิ่งเร้าใหม่ ๆ ด้วยการถอยหนีหรือปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ช้า และการแสดงออกทางอารมณ์รุนแรง และมักเป็นคานดบ เด็กที่มีพฤติกรรมดังกล่าวจัดเป็นเด็กกลุ่มที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบเด็กเลี้ยงยาก (Difficult child) ซึ่งจะมีเวลาการนอนและการรับประทานอาหารไม่สม่ำเสมอ การยอมรับอาหารชนิดใหม่กระทำได้ช้า การปรับตัวตามกิจวัตรประจำวัน บุคคลหรือสถานที่แปลกใหม่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน ร้องไห้หรือหัวเราะเสียงดัง เมื่อไม่ได้อย่างใจจะมีการลงมือลงเท้า (Temper tantrum) เด็กกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่าง

3. พื้นฐานอารมณ์ของเด็กในกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าใหม่ ในคานดบระดับปานกลาง และจะค่อย ๆ ปรับตัวภายหลังจากได้รับสิ่งเร้าใหม่นั้นช้า ๆ ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กกลุ่มนี้ต่างกับกลุ่มเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบเด็กเลี้ยงยาก ที่เด็กกลุ่มนี้จะมีการตอบสนองรุนแรงปานกลาง ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองคานดบ

หรือคานดบ และการทำหน้าที่ของร่างกายมีความไม่สม่ำเสมอครั้งกว่าเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบเด็กเลี้ยงยาก เด็กกลุ่มนี้จัดเป็นเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบปรับตัวช้า (slow to warm-up) ซึ่งมีอยู่ประมาณร้อยละ 15 ของกลุ่มตัวอย่าง

4. พื้นฐานอารมณ์ของเด็กกลุ่มสุดท้าย มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แบบผสมคือ เด็กบางคนปรับตัวช้าในทุกสถานการณ์ บางคนมีพื้นฐานอารมณ์แบบเด็กเลี้ยงง่ายแต่ไม่ยอมเสมอไปทุกเรื่อง บางคนปรับตัวช้าในสถานการณ์และความต้องการใหม่ ๆ เด็กบางคนปรับตัวช้าเฉพาะสิ่งเร้าบางอย่าง แต่ปรับตัวได้เร็วในสิ่งเร้าอื่น ๆ เด็กบางคนมีการแสดงออกของลักษณะเหล่านี้เพียงเล็กน้อย เด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบผสมมีอยู่ประมาณร้อยละ 35 ของกลุ่มตัวอย่าง

นอกจากที่กล่าวแล้ว ผลการศึกษาของโทมัสและคณะ ยังพบว่า เด็กที่มีความวอกแวก (distractible child) คือเด็กที่ถูกการเปลี่ยนแปลงของสิ่งเร้ารอบ ๆ ตัวดึงความสนใจจากสิ่งที่ตนกำลังกระทำอยู่ เช่นทารกหุคูกุคนม เมื่อมีคนเข้ามาในห้องหรือเปลี่ยนทานอน เด็กวัยเตาะแตะ (toddler) กำลังเล่นของเล่น เมื่อได้ยินเสียงเด็กจากห้องไกล ๆ ก็รีบวิ่งไปเพื่ออวคของเล่นชิ้นใหม่ โดยลืมของที่ตนเคยเล่นก่อนหน้านี้ เด็กก่อนวัยเรียนที่มีความวอกแวกสูง จะทำงานไม่สำเร็จหากงานนั้นต้องใช้ความสนใจที่ติดต่อกันเป็นเวลานาน

ความวอกแวกมีผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของเด็กและวัยรุ่น และความวอกแวกมีความเกี่ยวข้องกับความคงที่ของพฤติกรรมของเด็ก เช่นเด็กที่มีความวอกแวก และความคงที่ของพฤติกรรมในระดับสูง เด็กจะเลิกทำกิจกรรมกลางคันจากความวอกแวก แต่ความคงที่ของพฤติกรรม (persistence) จะทำให้เด็กกลับมาทำกิจกรรมเดิมอีก ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจะสลับกันจนกว่ากิจกรรมสำเร็จ กิจกรรมบางอย่างต้องทำให้เสร็จทันที การรวมของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ทั้ง 2 ด้านนี้อาจทำให้เกิดผลเสียได้เช่น เมื่อเด็กกลับมาสนใจใหม่ก็พบว่าของที่กำลังทำนั้นเกิดความเสียหายแล้ว

เด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกแต่ไม่มีความคงที่ของช่วงความสนใจพบว่า เด็กมีปัญหาจากสิ่งที่ตนทำค้างไว้ และไม่ได้หวนกลับมาทำใหม่ จึงมีงานที่ทำค้างไว้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ผลการศึกษาของโทมัส เซสส์ และเบิร์ชได้พบว่า เด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวก แต่ไม่มีความคงที่ของช่วงความสนใจจะมีปัญหาพฤติกรรม

(Behavioral Disturbance)

อายุของเด็กจะมีอิทธิพลต่อระดับความวอกแวก และสร้างความยุ่งยากแก่คน
 เลี้ยง ในการเลี้ยงดูเด็กเช่น ในวัยทารก ความวอกแวกไม่เป็นปัญหา แต่ข้อประโยชน์
 เช่น การไร้ของเล่นเบนความสนใจของทารกที่กำลังร้องไห้ไม่ยอมสวมเสื้อผ้าหรือหุคใช้
 นิ้วแหย่ปลั๊กไฟ การเบนความสนใจทารกจะกระทำได้ง่าย เมื่อเด็กโตขึ้น ความวอกแวก
 จะก่อให้เกิดความยุ่งยากมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับบิคมารดาให้ความสำคัญของการทำให้
 สำเร็จมากน้อยเพียงใด และลักษณะของงานที่ตองการความสนใจที่ต่อเนื่องหรือไม่ ถ้า
 บิคมารดาให้ความสำคัญของความรับผิดชอบในการทำงานใดสูง การไม่รับผิดชอบงานจะทำ
 ให้เด็กถูกควาอย่างรุนแรง และอาจมีการทำโทษควย เช่นในครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสังคม
 ปานกลางให้ความสำคัญแก่การทำการบ้านให้สำเร็จ เด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอก
 แวกมักจะถูกควา เพราะเด็กไม่สามารถมีสมาธิในการบ้าน ผลเด็กจะถูกสรุปว่าเป็นเด็ก
 โง่ ซึ่งที่จริงเด็กมีสติปัญญาสูง ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวกมีผลกระทบต่อพัฒนา
 การของเด็กอย่างไร ขึ้นอยู่กับการตอบสนองของบิคมารดาและครู เช่น ถ้าบิคมารดา
 และครูเข้าใจว่า ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กไม่ใช่พฤติกรรมที่เกิดจากเด็กตองการจะ
 หลีกเลี้ยงการทำงานให้สำเร็จหรือเพื่อเป็นการต่อต้านบิคมารดาหรือครูก็จะตอบสนอง
 กับความตองการของเด็กใดถูกตอง

บิคมารดาที่ตอบสนองเด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวกได้อย่าง
 เหมาะสมเช่น เมื่อเด็กจะเข้านอนโดยแคงซุกนอนเพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ เพราะเสียง
 ไปเล่นกับน้องสาว บิคมารดา ไมควา คำหนิ กลับยอมรับควยอารมณ์ ในที่สุดเด็กก็จะ
 แคงตัวจนเสีจและเข้านอน เด็กบางคนทำการบ้านไคนอย บิคมารดาช่วยเตือนความจำ
 อย่างเห็นอกเห็นใจ และเด็กบางคนเรียนรู้วิธีการช่วยตนเอง เช่น ตั้งนาฬิกาปลุกเพื่อ
 เตือนตนเองให้กลับมาทำงานเดิมอีก ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวกไม่ใช่อุปสรรค
 ที่จะขัดขวางการพัฒนาการที่ดี เพราะเมื่อเด็กโตขึ้น เด็กจะเรียนรู้ความรับผิดชอบ และ
 เพิ่มความสามารถในการคึงความสนใจกลับคืนสู่สิ่งที่ทำคางไว้ แทนที่จะลี้มไปเลย นอก
 จากนี้ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวก จะทำให้เด็กมีความคั่นตัวระดับสูง และ
 สังเกตเห็นความแตกต่างของผู้นั้นแจะจะเป็นความรู้สึกที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ซึ่งเด็ก
 ที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวกเพียงเล็กน้อยไม่สามารถสังเกตได้

(Thomas, Chess & Dirch, 1969 : 109-115)

รูปแบบการตอบสนองของบิดามารดาต่อลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของ
 ขวงความสนใจของบุตร

1. บิดามารดาที่ทำให้ตนเองและบุตรเข้าใจอย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมใดเป็น
 พฤติกรรมที่ยอมรับหรือพฤติกรรมใดไม่เป็นที่ยอมรับ และในการปรับพฤติกรรมให้สอดคล้อง
 กับสถานการณ์ บิดามารดาเหล่านี้จะปฏิบัติกับบุตรที่มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ ที่บิดามารดาไม่
 สามารถยอมรับได้อย่างเหมาะสม เช่น เด็กอายุ 3 ปี กำลังขว้างทรายใส่ตาเด็กอื่นอยู่
 มารดามองให้เด็กหยุดทำอย่างนั้นด้วยท่าที่หนักแน่นและไม่แสดงอารมณ์โกรธ พร้อมทั้งจัด
 การแยกเด็กจากเหตุการณ์นั้น และไม่แสดงความสนใจต่อการช้ชิ้นของเด็ก

2. บิดามารดาที่ตามใจบุตรอย่างไม่ถึงที่สุด จะไม่สามารถควบคุมบุตรได้
 เช่น มารดาจะกล่าวกับบุตรอายุ 3 ปีที่กำลังขว้างทรายใส่ตาเด็กอื่นว่า "หยุดขว้างเถอะ
 จอนไม่ชอบให้ทรายเข้าตา" ถ้าเด็กไม่หยุดตามที่มารดาบอก มารดาก็ไม่ช้ชิ้นขว้างหรือดูว่า
 อีก็ เด็กเหล่านี้จะทำอะไรก็ตามใจตนเอง ชอบโทษผู้อื่น ไม่ยอมรับว่าตนผิด

บิดามารดาที่ชอบตามใจบุตรจะเหมาะกับเด็กที่ปรับตัวได้ดีและไม่มีพฤติกรรม
 ซ้ำ

3. บิดามารดาที่ถือว่าการที่เด็กมีพฤติกรรมซ้ำ ๆ (จากลักษณะพื้นฐานอารมณ์
 ด้านความคงที่ของขวงความสนใจของเด็ก) ซึ่งบิดามารดาไม่ยอมรับ เป็นการแสดงความ
 ปรารถนาของเด็กที่จะท้าทายบิดามารดา ทำให้บิดามารดาเขาแข่งขันกับเด็ก จะแสดงให้
 เด็กทราบว่าใครเป็นนาย โดยการใช้สิทธิความเป็นบิดามารดากำหนดพฤติกรรมของบุตร
 ในเรื่องที่ยอมรับ และยับยั้งความตั้งใจของบุตรตลอดจนบังคับให้เด็กรู้ว่า ใคร
 เป็นนายในเรื่องที่ยอมรับไม่ได้เห็นด้วย ทำให้เด็กกลายเป็นเด็กที่ต่อต้านและชอบทะเลาะ
 ช้ชิ้นแย่งกับผู้อื่น

4. บิดามารดาที่ไม่คงเส้นคงวา ทำให้บุตรมีความยุ่งยากในการเรียนรู้ว่าจะไร
 เป็นสิ่งที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ เด็กที่มีพฤติกรรมซ้ำ ๆ จากลักษณะพื้นฐานอารมณ์
 ด้านความคงที่ของขวงความสนใจ ต้องการแนวทางที่ชัดเจนสำหรับพฤติกรรมของตน เพราะ
 เด็กจะปฏิบัติตามอย่างคงที่ เด็กจะมีความลำบากในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนให้เข้า
 กับกฎระเบียบที่บิดามารดากำหนดไว้แน่นอน แต่เด็กจะยังสับสนกับความไม่คงเส้นคงวาของ
 กฎระเบียบ เพราะบางครั้งการกระทำของเด็กก็ได้รับการยอมรับและเห็นด้วย แต่บางครั้ง
 พฤติกรรมอย่างเดียวกันในเวลาต่อมา เด็กกลับถูกทำโทษ ทำให้เด็กเกิดความพอใจของตน

เป็นหลักไม่สนใจความคิดเห็นของผู้อื่นเลย

5. บิคามารดาที่แสดงอารมณ์โกรธอย่างรุนแรงทุกครั้งที่ไม่พอใจกับพฤติกรรมซ้ำ ๆ ของบุตร ซึ่งเด็กบางคนทราบเพียงว่า บิคามารดาแสดงความโกรธและความมากมาย แต่เด็กไม่เข้าใจความหมายของการแสดงออกนั้น ๆ ในที่สุดเด็กจะมีการปรับตัวไม่ดี และไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของบิคามารดาได้

(Thomas, Chess & Birch, 1969 : 100-108)

พื้นฐานอารมณ์กับบุคลิกภาพและลักษณะอารมณ์

คุณสมบัติของพื้นฐานอารมณ์ (Temperamental attributes) เป็นตัวทำนายเกี่ยวกับกาที่เด็กตอบสนองต่อสถานการณ์ที่มีความเครียดอย่างไร และเด็กจะมีความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรมแบบต่าง ๆ อะไรบ้าง (Rutter, 1982 : 13)

รัทเทอร์ (Rutter) ได้อ้างถึงข้อเสนอแนะของคิน (Dunn) และรัทเทอร์เองว่า พื้นฐานอารมณ์ที่แตกต่างกันของเด็กจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก โดยผ่านกลไกหลายประการ

นอกจากนี้พื้นฐานอารมณ์ที่แตกต่างกันของเด็กยังมีผลกระทบต่อ การตอบสนอง และปฏิสัมพันธ์บุคคลอื่นที่มีต่อเด็ก ตลอดจนการสร้างประสบการณ์ชีวิตของเด็กเอง เช่น ความสามารถในการปรับตัวของเด็กจะสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเด็ก เช่น ความสามารถในการปรับตัวไคงาย ในสถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับในวัยเด็ก นิยมใช้คำว่า "พื้นฐานอารมณ์" มากกว่าคำว่า "บุคลิกภาพ" (Rutter, 1982 : 13-14)

เฮิร์ลล็อก (Hurlock) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์กับลักษณะอารมณ์ (mood) ว่า ลักษณะอารมณ์เป็นการโต้ตอบทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นชั่วคราว แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการปรับตัวในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แต่พื้นฐานอารมณ์จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะ (Characteristic) ของบุคคลและวิธีการปรับตัวในการดำรงชีวิต (Hurlock, 1974 : 205-206)

การศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์

การศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์ กาแลน (Galen) เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์ โดยแบ่งพื้นฐานอารมณ์ออกเป็น 4 ลักษณะคือ ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ เลือดครอน (sanguine) อืดอาด (Phlegmatic) โกรธง่าย (choleric) และ จิตใจทหด (malancholia) (Betz & Thomas, 1979 : 82)

ไฟรส์ (Fries) ได้ศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารกโดยพิจารณาจากลักษณะการเคลื่อนไหว ความแรงของกล้ามเนื้อ และลักษณะการร้องไห้ของทารก และได้แบ่งลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารกเป็น 3 แบบคือ ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ร้องไห้ ร้องไห้ปานกลาง และเซื่องช้า นอกจากนี้ยังพบว่า พื้นฐานอารมณ์ของเด็กขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดากับบุตร และพื้นฐานอารมณ์ของบิดามารดา (Sorman, 1985:249)

พื้นฐานอารมณ์อาจเป็นตัวทำนายว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมแบบไหน อย่างไร ในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่มีความเครียด (Rutter, 1982 : 13)

รัทเทอร์ (Rutter) ได้อ้างถึงข้อเสนอแนะของดันน์ (Dunn) และของรัทเทอร์เองว่า พื้นฐานอารมณ์ของเด็กจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กและการตอบสนองของบุคคลอื่นต่อเด็ก (Rutter, 1982 : 13-14)

ดันน์ (Dunn) และ เคนดริค (Kendrick) ได้สังเกตเป็นเวลายาวนานเกี่ยวกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง สัมพันธภาพในครอบครัว การตอบสนองของเด็กต่อการเปลี่ยนแปลงในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า พื้นฐานอารมณ์ที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันระหว่างมารดากับทารก และมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในครอบครัว (Dunn & Kendrick, 1982:87)

สตีเวนสัน-ไฮนด์ (Stevenson-Hinde) และ ซิมป์สัน (Simpson) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานอารมณ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวพบว่า เด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์หงุดหงิด แสดงความรู้สึกรุนแรง มารดามักจะมีความวิตกกังวลและหงุดหงิดควย ซึ่งส่งผลให้เด็กยิ่งเลี้ยงยาก สัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตรไม่ดี

(Stevenson-Hinde & Simpson, 1982 : 61)

ไฮนเด (Hinde) และคณะ ได้ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของ เด็กก่อนวัยเรียนในครอบครัวที่มีบุตร 2 คน กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตรด้วยการ สังเกตพบว่า เด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ในการตอบสนองรุนแรงมาก สัมพันธภาพระหว่าง มารดาและบุตรจะไม่ดี (Hinde et al, 1982 : 73)

จากผลการวิจัยที่ได้รวบรวมมาแสดงให้เห็นว่า พื้นฐานอารมณ์มีความเกี่ยวข้องของ อย่างยิ่งกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นฐานอารมณ์

เป็นที่ทราบกันว่า พื้นฐานอารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ (Stevenson & Graham, 1982 : 37) ซึ่งถ้าศึกษาพิจารณาเฉพาะบุคลิกภาพจะพบว่า มีปัจจัยต่าง ๆ ที่ มีผลต่อบุคลิกภาพ ปัจจัยเหล่านี้ได้แก่

1. พันธุกรรม
2. กระบวนการชักเถลาทางสังคม
 - ค่านิยมของบิดามารดา
 - ความคาดหวังของบิดามารดา
 - วิธีการฝึกหัดเด็กและทัศนคติของผู้ฝึก
 - ผู้เลี้ยงดู
 - การฝึกอบรมเด็ก
 - ระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร
 - บทบาทที่เด็กเรียนรู้เพื่อแสดงบทบาท
3. สภาพครอบครัว
 - ลักษณะครอบครัว
 - จำนวนสมาชิกในครอบครัว
 - เศรษฐกิจของครอบครัว
 - การศึกษาของบิดามารดา
 - อาชีพของบิดามารดา
 - ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
 - ปัญหาส่วนบุคคลในครอบครัว

4. สิ่งแวดล้อม

- การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางสังคม
- ผลกระทบจากวิทยุโทรทัศน์
- ความต้องการของโรงเรียน
- โอกาสของเด็กที่โรงเรียน

5. ความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์

- ความรัก
- ความมั่นคงปลอดภัย
- การยอมรับจากสังคม
- ลักษณะการใหนม
- วิธีการใหนม
- ภาวะร่างกายของเด็ก
- การเจ็บป่วย

6. เพื่อน

- ทศนคติต่อเพื่อน
- ความคิดเห็นของเพื่อน
- การยอมรับของกลุ่มเพื่อน
- ลักษณะการเป็นผู้นำหรือผู้ตามในกลุ่มเพื่อน

(Hurlock, 1978 : 531-535)

ปัจจัยเหล่านี้ก็มีผลกระทบต่อพื้นฐานอารมณ์เช่นกัน

จากการพิจารณาโดยละเอียดเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของรูปแบบพื้นฐานอารมณ์และสิ่งแวดล้อมของเด็ก ต้องพิจารณาองค์ประกอบของพื้นฐานอารมณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

เมื่อพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูของบิคามารคา ซึ่งในตัวของมันเองจะสะท้อนถึงโครงสร้างบุคลิกภาพของบิคามารคาที่เป็นผลจากการถูกเลี้ยงดูที่ได้รับมาในอดีต บางครั้งทัศนคติและการเลี้ยงดูก็ยังสะท้อนถึงปัญหาทางค่านิจใจที่แฝงอยู่ของบิคามารคา การเลี้ยงดูไม่ว่าจะปกติหรือมีปัญหา ย่อมถูกโต้ตอบและสะท้อนกลับตามลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก

นอกจากนี้ การเลี้ยงดูเด็กจะยากหรือง่ายขึ้นอยู่กับระดับความพอใจของบิดามารดาที่มีต่อพื้นฐานอารมณ์ของเด็กและความคาดหวังที่บิดามารดามีต่อพฤติกรรมของเด็ก ปฏิสัมพันธ์ของบิดามารดากับเด็กจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบิดามารดาและเด็ก รวมทั้งก่อให้เกิดการแสดงออกของทัศนคติในด้านต่าง ๆ ของบิดามารดา

ในทำนองเดียวกัน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ก็มีผลกระทบต่อการแสดงออกของพื้นฐานอารมณ์ เช่นเด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ที่มีรูปแบบการแสดงออกด้านลบ อาจเปลี่ยนแปลงเป็นแสดงอารมณ์ด้านบวกได้ ถ้าเด็กมีประสบการณ์ชีวิตที่ดีและได้รับการสนับสนุนระดับประคอง ส่วนเด็กที่มีการปรับตัวก็แต่ต้องเผชิญกับความตึงเครียดหรือความคาดหวังที่เป็นไปไม่ได้บ่อย ๆ ต่อมาการปรับตัวของเด็กก็ไม่ดี

ส่วนในเด็กโตสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กได้แต่ไม่ง่ายเท่าในเด็กเล็ก เพราะเด็กโตจะเรียนรู้การแก้ไขหรือควบคุมการตอบสนองด้วยความคิดของตนเองได้พอควร (Thomas, Chess & Birch, 1969 : 73-74)

ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเลี้ยงดู

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

อาชีพของมารดา

อรวรรณ ฐิตสุภวัฒน์ (2529 : 69) ได้ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ณ แปลดคินแดง อาคารที่ 1-11 กรุงเทพมหานคร พบว่า เด็กที่มารดามีอาชีพทำงานในบ้านมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอต่ำกว่าเด็กที่มารดามีอาชีพทำงานนอกบ้าน แต่เด็กที่มารดามีอาชีพทำงานในบ้านมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่า เด็กที่มารดาทำงานนอกบ้าน ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างกัน

กาแลมบอส (Galambos) และ เลอร์เนอร์ (Lerner) ได้ศึกษาติดตามระยะยาวถึงพื้นฐานอารมณ์ของเด็กกับอาชีพของมารดาพบว่า เด็กวัยเตาะแตะ (Toddler) ที่มีพื้นฐานอารมณ์แบบ "เลี้ยงยาก" (difficult) มีความสัมพันธ์กับมารดาที่ประกอบอาชีพทำงานในบ้าน นอกจากนี้ กาแลมบอส และ เลอร์เนอร์ ได้พบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยเตาะแตะกับการประกอบอาชีพทำงานนอกบ้านของมารดาขณะที่ยังอยู่ในวัยทารก (Galambos & Lerner, 1987 : 93)

จรรยา สุวรรณทัต (2524 : 130) ได้ศึกษาแบบฉบับการเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัวรายได้น้อยในตัวเมือง พบว่า มารดาที่ทำงานนอกบ้านมักระบายอารมณ์โกรธที่เกิดขึ้นจากผู้อื่นลงที่บุตร ทั้งที่มารดาทราบว่าไม่เป็นการสมควร และมารดายอมรับว่า สิ่งนี้เป็นข้อเสียของคนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการปฏิบัติของมารดาในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กที่สังคมพึงปรารถนาและไม่ปรารถนา ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการปฏิบัติของมารดาในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของเด็กที่สังคมพึงปรารถนาและไม่ปรารถนา ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวของมารดา ในการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าจะขึ้นอยู่กับการรู้จักใช้เหตุผลไตร่ตรอง พิจารณาเพื่อการแก้ไขหรือปรับปรุงพฤติกรรมของเด็ก (จรรยา สุวรรณทัต, 2524 : 121) นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มมารดาที่ทำงานนอกบ้าน การศึกษาระดับประถม ใช้เวลาทำงานนอกบ้าน 7-9 ชั่วโมงต่อวัน ถึงแม้จะต้องออกทำงานนอกบ้านแต่ก็ใช้เวลาในการดูแลบุตร ซึ่งได้พยายามฝึกบุตรให้ช่วยตนเอง ตั้งแต่อายุยังน้อย ฝึกให้เด็กรู้จักช่วยตนเองตั้งแต่อายุ 3-6 ปี ด้วยการสอนและแนะนำให้เด็กดูแลสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูและทัศนคติต่อการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีรายได้น้อย มีความเกี่ยวข้องกับจำนวนเวลา และการที่มารดามีโอกาสเข้าถึงสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก และโทรทัศน์ (จรรยา สุวรรณทัต, 2524 : 32)

ระดับการศึกษาของมารดา

บี (Bee) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับการศึกษาของมารดากลุ่มที่ทำงานในบ้านกับกลุ่มที่มีอาชีพทำงานนอกบ้าน พบว่าครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีการปรับตัวของมารดาที่แตกต่างกัน (Bee, 1978 : 126)

นอกจากนั้นเด็กในครอบครัวที่มารดามีการศึกษาระดับปานกลาง (มัธยม) เด็กจะถูกเลี้ยงดูแบบบังคับให้รับผิดชอบและพึ่งตนเอง ส่วนเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูง (อุดมศึกษา) มารดาจะใช้เวลาอยู่กับบุตรและร่วมกิจกรรมด้วย (Bee, 1978:127)

และมารดาจะมีแนวโน้มใช้การห้ามปรามน้อยกว่ามารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ (ประถม) ตัวอย่างการเลี้ยงดูของมารดาที่มีการศึกษาระดับสูง เช่น อนุญาตให้เด็กในวัยเด็กเล็กใช้นิ้วหยิบอาหารเข้าปากแทนการใช้ช้อนตักอาหาร อนุญาตให้เด็กก้าวร้าวได้ จะไม่ใช้วิธีการลงโทษรุนแรง แต่มีแนวโน้มในการแยกเด็ก และสอนให้มีระเบียบวินัยไม่ให้แสดงพฤติกรรมทำลาย การอนุญาตให้แสดงออกจะคำนึงถึงความเหมาะสมกับเพศของเด็กด้วย (Illingworth, 1983 : 200-201)

สำหรับเด็กในครอบครัวที่มารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ มารดาจะนิยมใช้การลงโทษทางร่างกาย เช่น การเขี่ยนตี การผูกมัด การกักขัง เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

ส่วนเด็กในครอบครัวที่มารดา มีระดับการศึกษาปานกลาง มารดานิยมใช้คำพูดตั้งแต่คำหนึ่ง คำว่าให้อาย จนถึงเขาะเขี่ย กระแทกกระเทียบเปรียบเปรย (จรรยา สุวรรณทัต, 2525 : 62)

ดังนั้นมารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ทำให้มีความแตกต่างกันในทัศนคติและวิธีการปฏิบัติกับบุตรของตนซึ่งมีผลกระทบต่อลักษณะพื้นฐานอารมณ์บางด้านของเด็กได้

คอร์เนอร์ (Korner) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์กับทัศนคติของบิดามารดา โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างในโครงการ "การศึกษาพฤติกรรมเด็กระยะยาวแห่งนิวยอร์ก" (New York Longitudinal study) กับชาวเปอร์โตริกัน พบว่า ชั้นกลางของกลุ่มตัวอย่างในโครงการ "การศึกษาพฤติกรรมเด็กระยะยาวแห่งนิวยอร์ก" เป็นพวกที่มีการศึกษาสูงและมีความคาดหวังทางอาชีพของบุตรสูง จึงเน้นความสำเร็จในการดูแลตนเองของเด็กเล็ก โดยเฉพาะการรับประทานอาหาร การแต่งกาย

ส่วนในกลุ่ม เปอร์โตริกันจะตรงกันข้าม บิดามารดาไม่บีบบังคับความสำเร็จในการดูแลตนเองของเด็กเล็ก และสามารถทนได้ต่อความเบี่ยงเบนของพฤติกรรมเด็กได้ ด้วยคิดว่า ทารกเป็นเด็กที่ต้องเจริญเติบโตต่อไป

พบว่า ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารกทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันอย่างชัดเจน ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอ ความรุนแรง ระดับการเคลื่อนไหว

ความทนได้ และลักษณะอารมณ์ ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 4 ด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน
(Korner, 1973 : 27)

รายไคครอบครัว

นักจิตวิทยาพบว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน ย่อมแตกต่างกัน (สมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย, 2525 : 62)

คอร์เนอร์ (Korner) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์กับทัศนคติของบิดามารดาพบว่า กลุ่มมารดาชาวเปอร์โตริกัน ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ กับมารดาในโครงการ "การศึกษาพฤติกรรมเด็กระยะยาวแห่งนิวยอร์ก" ซึ่งมีฐานะเศรษฐกิจสังคมสูง บุตรของมารดาทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอ และความรุนแรงของการตอบสนองแตกต่างกัน
(Korner, 1973 : 27)

การศึกษาของแซมเมอร์ออฟ (Sameroff) และเคลลี (Kelly) พบว่าครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสังคมต่ำ เด็กจะมีความรุนแรงของการตอบสนองสูงกว่าเด็กที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมสูง และเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีระดับความทนได้ต่ำ และเด็กที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมสูงและต่ำ มีการเข้าใกล้มากกว่าเด็กที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมปานกลาง (Cited in Thomas & Chess, 1977:150)

ฮู (Hsu) และคณะ ได้ศึกษาทารกจีนเปรียบเทียบความแตกต่างด้านเศรษฐกิจสังคมพบว่า ทารกที่มาจากครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสังคมสูง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอมากกว่าทารกที่มาจากครอบครัวที่มีเศรษฐกิจต่ำ ส่วนทารกที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมปานกลางมีความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่าทารกที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมต่ำ และทารกที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมสูงและปานกลางมีความคงที่ของช่วงความสนใจ และวอกแวกมากกว่าทารกที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจต่ำ
(Hsu et al., 1981 : 1339)

ลักษณะครอบครัว

ในครอบครัวขนาดเล็กของชาวอเมริกัน สัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา บุตร และพี่น้อง จะใกล้ชิดกันมากกว่าครอบครัวขนาดใหญ่ ครอบครัวขนาดเล็ก เด็ก ๆ ทุกคนสามารถให้ความร่วมมือในครอบครัว ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวบางอย่างอาจทำไม่ได้ในครอบครัวขนาดใหญ่ (Johnson & Medinus, 1969 : 307)

พริยา ธาราพรพิสุทธิกุล (2529 : 59) ได้ศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารกและปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้อง ณ โรงพยาบาลเด็ก กรุงเทพมหานคร พบว่าทารกในครอบครัวขยายมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับการเคลื่อนไหวมากกว่าทารกในครอบครัวเดี่ยว และทารกในครอบครัวขยาย มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงในการตอบสนอง สูงกว่าทารกในครอบครัวเดี่ยว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

เมทเธนี (Matheny) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานอารมณ์และองค์ประกอบของการปรับทิศทางเชิงสังคม (Social Orientation) พบว่ามีความสัมพันธ์ของการปรับทิศทางเชิงสังคมกับความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ และพฤติกรรมกรเข้าใกล้ เมื่อเด็กอายุ 12 เดือนและ 24 เดือน (Cited in Schultz, Carson and Herold, 1986 : 89)

การเข้าสังคมได้ (sociable) ของทารก เป็นองค์ประกอบของพื้นฐานอารมณ์และเป็นลักษณะของการเริ่มพัฒนาของอารมณ์ทางสังคม การเข้าสังคมได้เป็นการแสดงออกซึ่งความสามารถทางสังคมกับบิดามารดา เพื่อน และผู้ใหญ่อื่น ๆ ในสถานที่ต่าง ๆ กัน เชื่อว่าพื้นฐานอารมณ์กับการเข้าสังคมมีความสัมพันธ์กันเช่น ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านการเข้าใกล้หรือถอยหนี (Schultz, Carson & Herold, 1986 : 88) เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เด็ก จะทำให้เด็กได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพ เพราะเด็กจะได้เรียนรู้วิธีการปรับตัวเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น การสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อาจทำได้ตั้งแต่ระยะที่เด็กอยู่ในวัยทารกตอนปลาย การให้เด็กได้มีโอกาสพบปะกับคนบ้างจะทำให้เด็กได้เริ่มการปรับตัวกับผู้อื่น และเด็กจะไม่เกิดความวิตกกังวลมากเมื่อพบคนแปลกหน้า แต่หากเด็กไม่ค่อยมีโอกาสพบกับคนอื่น ๆ

เลข เมื่อเด็กพบคนแปลกหน้าจะมีความวิตกกังวลมาก (ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์,
2527 : 585)

วิธีการให้นมบุตร

อาหารเป็นสิ่งสำคัญตั้งแต่ก่อนคลอดจนถึง 1 ขวบปีแรก ผลการวิจัยพบว่า ช่วงสำคัญมากช่วงหนึ่งของการได้รับอาหารคือ ช่วงที่ระบบประสาทกำลังเจริญพัฒนา อย่างรวดเร็ว ประสาทของมนุษย์มีการเจริญพัฒนาำเนินติดต่อกันตลอดวัยเด็ก โดยที่สมองจะเจริญเติบโตทั้งด้านน้ำหนักและความหนาแน่น การได้รับอาหารไม่เพียงพอจะหยุดยั้งการเจริญเติบโตดังกล่าว ดังนั้นทารกที่ได้รับอาหารไม่เต็มจะมีเซลล์สมองน้อย จุดสำคัญคือผลกระทบที่ถาวรต่อสมองซึ่งการปรับปรุงแก้ไขอาหารที่เด็กได้รับในระยะต่อมา จะช่วยไม่ได้

ภาวะขาดอาหารในวัยเด็กเล็ก เป็นปัญหารุนแรงอาจทำให้เด็กถึงแก่ความตายและส่วนมากเด็กเหล่านี้จะเฉยเมยไม่สนใจสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงอาหารในเด็กเล็กอย่างทันห่วงที่จะทำให้กลับคืนสู่สภาพปกติเกือบทุกราย (Bee, 1975 : 92)

นักจิตวิทยาบอกว่า การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา มีประโยชน์ด้านจิตใจทั้งมารดาและบุตร เป็นการเพิ่มความผูกพันระหว่างมารดาและบุตร มารดาจะทราบว่าถ้าบุตรร้องหิว ตนเท่านั้นที่จะปลอบได้ น่าสังเกตว่า ในประเทศอังกฤษ อเมริกา และแคนาดา คนมีเศรษฐกิจสังคมสูงจะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดามากกว่ามารดาที่มีเศรษฐกิจสังคมปานกลางและต่ำ (Illingworth, 1983 : 17)

นอกจากนี้นักจิตวิทยาหลายคนเชื่อว่า ลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีพัฒนาบุคลิกภาพ เช่นวิธีการที่บุคคลถูกอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก เริ่มตั้งแต่ปัญหาการให้นมแก่เด็กกว่าควรให้นมมารดา หรือนมผสม วิธีการใดจึงจะไม่ทำให้เด็กมีบุคลิกภาพผิดปกติ ซึ่งนักจิตวิทยาพบว่าจะใช้วิธีการใดก็ได้ ที่ไม่ทำให้มารดารู้สึกวิตกกังวล แต่มีความสุขและความพอใจขณะให้นมบุตร ย่อมจะเกิดผลต่อจิตใจเด็กด้วย (ทวิรัตน์ ษนาคม, 2525 : 62) เพราะทารกมีความต้องการทางด้านจิตใจ ต้องการความอบอุ่นจากการสัมผัสของมารดา ทำให้เกิดความอบอุ่นทางจิต มีความมั่นคงและส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างมารดาและทารก การสัมผัสนี้ทารกได้รับในขณะที่

มารคาอุ้มให้นม หรือเปลี่ยนเสื้อผ้า อาบน้ำโดยรับความรู้สึกทางผิวหนัง ทำให้เกิดความพอใจ การอุ้มให้นมเมื่อบุตรหิว ทำให้ทารกได้ผ่อนคลายอารมณ์จากความเครียดที่รู้สึกหิว และเกิดความพอใจและเป็นสุข จะเป็นความรู้สึกที่ดีซึ่งมีต่อมารคาที่เป็นบุคคลแรกจากโลกภายนอกที่ทารกได้สัมผัส (เพ็ญศรี กาญจนันฐิติ, 2527 : 691)

เนื่องจากระยะที่ท้องให้นมมารคาเป็นช่วงของปีแรก ถ้ามารคาเข้าใจและตอบสนองความต้องการของบุตรได้อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้บุตรเกิดความมั่นใจ ไว้วางใจ (trust) ต่อผู้เลี้ยง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากและถือว่าเป็นรากฐานของมนุษย์สัมพันธ์ของเด็ก (อัมพล สุอำพัน, 2528 : 631) มารคาที่เต็มใจเลี้ยงดูบุตรด้วยน้ำนมตนเอง จนอิ่มแต่ละครั้งจะมีความสุขและความภาคภูมิใจต่อหน้าทีอื่นนี้ ทำให้โอบอุ้มบุตรอย่างนุ่มนวล ไม่มีความตึงเครียด น้ำนมก็จะไหลได้อย่างเพียงพอ ความรู้สึกพอใจเป็นสุขขณะให้น้ำนมต่อบุตรจะทำให้เกิดความรักในบุตรของตน และเห็นตนเองหรือรู้สึกว่าคุณค่าตนเองได้พัฒนาออกไปในลักษณะของการสืบสายโลหิต สืบตระกูล ชื่นชมกับผลผลิตของตน ทำให้เกิดความหวัง ความหวังใฝ่ขึ้นอย่างแน่นแฟ้น และพร้อมที่จะสนับสนุนบุตรของตนจากจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความรู้สึกพอใจและเป็นสุขจากการให้น้ำนมตนเองนี้ สามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ต้องการบุตร มาเป็นทัศนคติที่ต้องการและห่วงใยบุตรมากขึ้น

ถึงแม้ว่าการเลี้ยงดูบุตรด้วยน้ำนมมารคามีผลดีหลายประการที่ช่วยส่งเสริมให้ความผูกพัน (bonding) พฤติกรรมตอบสนองด้วยความรักใคร่ผูกพันของทารก (Attachment behavior) และความมั่นใจในตนเอง (trust) คำเนินไปอย่างสมบูรณ์ แต่ก็มีมารคาบางคนที่มีความดั่งใจ มีความอดทนน้อยต่อการเลี้ยงดูบุตรด้วยน้ำนมตนเอง อาจรู้สึกรำคาญ อึดอัดและกังวล ซึ่งจะทำให้เกิดผลขัดแย้งในจิตใจ ต่อมใต้สมอง (Pituitary) จะทำงานน้อยลงและการหลั่งของฮอร์โมนโปรแลคติน (Prolactin) ก็ลดลงด้วย น้ำนมอาจมีจำนวนน้อยลงไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูบุตร นอกจากนี้ขณะให้นมบุตร มารคาที่วิตกกังวลจะก่อครักเด็กด้วยความเครียดและไม่สบายใจ ความรู้สึกนี้จะถ่ายทอดไปยังเด็กได้ เด็กก็จะร้องกวน เลี้ยงยาก ซึ่งก็ยิ่งนำไปสู่ความกังวลใจและไม่พอใจมาสู่มารคา (อัมพล สุอำพัน, 2528 : 633)

ลักษณะการให้นมบุตร

ในขวบปีแรกทารกต้องพึ่งผู้อื่น ปัญหาของทารกในวัยนี้เกี่ยวข้องกับปริมาณของการให้อาหารและการตอบสนองของมารดาต่อพฤติกรรมของบุตร

(LeBel & Zuckerman, 1981 : 182)

สำหรับเด็ก การเรียนรู้เรื่องการรับประทานมีความสัมพันธ์มากกับสภาพอารมณ์ของเด็ก ระดับความเป็นอิสระ (เป็นตัวของตัวเอง) ความสามารถในการเคลื่อนไหว ความสัมพันธ์กับบิดามารดา และรูปแบบพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ปัจจัยเหล่านี้ อาจเปลี่ยนแปลงในวัยต่าง ๆ แต่ก็ยังเกี่ยวพันกันตลอดเวลา (LeBel & Zuckerman, 1981 : 181) เช่นทารกที่ได้รับน้ำนมไม่เพียงพอ อาจแสดงอาการหงุดหงิดมาก หรืออาจแสดงตรงกันข้ามคือ เป็นเด็กที่ไม่หงุดหงิดจะร้องก็ต่อเมื่อหิว ถ้าทารกเหล่านี้เลี้ยงด้วยนมมารดา ก็คงจะได้รับน้ำนมจำนวนไม่เพียงพอจากการสร้างน้ำนมได้น้อย เนื่องจากมารดาอ่อนเพลียและวิตกกังวล ทารกร้องไห้ทำให้มารดาโกรธและวิตกกังวล ทารกจะตื่นแต่อยู่เงียบ ๆ ไม่ค่อยร้อง ในปลายสัปดาห์แรกทารกจะนอนช่วงละ 5-7 ชั่วโมง ทารกจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ตามความรุนแรงของการตอบสนองต่อ ทารกจะไม่ร้องเมื่อหิว (LeBel & Zuckerman, 1981 : 182-183)

อิลลิงเวิร์ธ (Illingworth) เสนอแนะว่า ทารกควรได้รับน้ำนมเมื่อต้องการไม่ว่าจะจำนวนมากหรือน้อย ซึ่งหมายถึงการให้นมทารกในตอนกลางคืนเมื่อทารกต้องการและไม่ควรปล่อยให้ทารกร้องเป็นเวลานาน แต่ไม่ใช่หมายความว่าทันทีที่ทารกกร้องต้องหยุดทุกอย่างเพื่อมาให้นมทารก เขาคัดค้านการให้นมตามเวลาที่กำหนด (Rigid Schedule) และการให้นมตามที่ตนต้องการโดยไม่ยึดหยุ่น (Strict Self-demand Schedule) เพราะการให้นมตามความต้องการและสมเหตุผล (Reasonable Self-demand Schedule) เป็นการให้นมเด็กตามสามัญสำนึก เนื่องจากทารกมีความแตกต่างกัน เด็กบางคนหิวเร็ว ถ้าไม่ได้นมเร็วกว่าเวลาที่กำหนด ถ้าไม่ยึดหยุ่นเวลา ทารกจะยังต้องการหรือหิวมากขึ้น การกำหนดเวลาในการให้นมแน่นอนจะเป็นที่พอใจสำหรับทารกที่กระเพาะว่างและหิวเป็นเวลาตรงกับที่กำหนดไว้พอดี แต่ทารกอื่น ๆ จะไม่พอใจและร้องไห้นาน ซึ่งทำให้รบกวนบิดามารดา (และเพื่อนบ้าน) และทำให้ทารกเหนื่อยมีผลให้การคุนมนมไม่ดี กลืนอากาศเข้าไป ทำให้ทารกไคน้ำนมย่อย

หรือทำให้หาเงินได้

การปล่อยให้ทารกร้องเป็นเวลานาน เป็นการทำร้ายพัฒนาการทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นการยากที่จะพิสูจน์ แต่ก็ยังสมควรให้นมตามความต้องการของทารก แม้จะมีการคัดค้านว่า การให้นมตามความต้องการของทารกจะทำให้ทารกเกิดนิสัยไม่ดี แต่การให้นมตามความต้องการของทารกสามารถเปลี่ยนไปให้นมตามกำหนดเวลาได้ เมื่อทารกอายุ 1 เดือนหรืออายุมากกว่านี้ (Illingworth, 1983 : 115)

วิธีการให้อาหารและการดูแลให้ทารกได้อาหารเพียงพอในเวลาที่เหมาะสม การมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคม อารมณ์และบุคลิกภาพ (รัชนี ลาชโรจน์, 2527 : 174)

ผู้เลี้ยงดูบุตร

ทารกแรกเกิดไม่เหมือนกันทุกอย่าง ทารกบางคนหงุดหงิดง่าย บางคนคล่องแคล่ว ว่องไว บางคนสนใจสิ่งแวดลอม บางคนปลอบง่ายทันทีที่ร้องไห้

ความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์อาจจะมีองค์ประกอบทางพันธุกรรม ผลการวิจัยเสนอแนะว่า พื้นฐานอารมณ์จะมีลักษณะคงทนยาวนาน (Bass & Pheinin, 1975; Kagan & Moss, 1962; Thomas et al., 1971) ความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์โดยกำเนิดมีอิทธิพลในการตอบสนองของเด็กต่อผู้เลี้ยงดูเด็ก และการตอบสนองของผู้เลี้ยงดูต่อเด็ก

วิธีการเลี้ยงดูเด็ก จะได้ผลดีกับเด็กบางประเภท ยิ่งกว่านั้น วิธีการเลี้ยงดูเด็กอาจมีผลแตกต่างกัน สำหรับเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์แตกต่างกัน (Maccoby, 1980 : 28)

การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดานั้นจะมีอิทธิพลต่อบุตรทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อวิธีการเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ระดับเศรษฐกิจสังคม ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา ความคาดหวังของบิดามารดา และที่สำคัญคือลักษณะของเด็กเอง (Sormani, 1985 : 252) นอกจากนี้บุคลิกภาพของบิดามารดาและความวิตกกังวลของบิดามารดามีผล

ตอบดูอย่างเลียงไม่ได้ เช่น บิดามารดาที่เป็นโรคประสาท จะนำไปสู่อาการโรคประสาทในบุตร หรือภาวะซึมเศร้าของบิดามารดา บุคคลในครอบครัวก็มีอาการคล้ายกัน (Illingworth, 1983 : 200)

โทมัส และ เชสส์ เน้นว่า ทักษะคิดและการเลี้ยงดูของบิดามารดา มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก และทักษะคิดและการเลี้ยงดู ก็ขึ้นอยู่กับพื้นฐานอารมณ์และลักษณะอื่น ๆ ของเด็ก นอกจากนี้ ความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการและความคาดหวังของบิดามารดา กับพื้นฐานอารมณ์และความสามารถของเด็ก (Thomas & Chess, 1977 : 79)

การศึกษาของซูจิตต์ พิทักษ์ผล เรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมตกต่ำในจังหวัดพระนครและธนบุรี พบว่า ผู้ช่วยเหลือมารดาเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ ญาติผู้ใหญ่ สามีและบุตรคนโต ส่วนผู้เลี้ยงดูเด็กได้แก่ ย่า ยาย ญาติ และคนใช้ (ซูจิตต์ พิทักษ์ผล, 2505 : 153)

จรรยา สุวรรณทัต ให้ข้อสังเกตว่า บทบาทของปู่ ย่า ตา ยายและพี่ของเด็กในการช่วยเป็นมารดาอบรมเลี้ยงดูบุตร ทดแทนโดยบทบาทของเพื่อน กลุ่มหรือชุมชน สื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ และสถานดูแลเด็กปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น (จรรยา สุวรรณทัต, 2527 : 10)

การเลี้ยงดูที่สร้างเสริมประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เด็กจะทำให้เด็กมีการพัฒนาทางบุคลิกภาพ เพราะเด็กจะได้เรียนรู้วิธีการปรับตัว เมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น การสร้างเสริมประสบการณ์เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อาจทำได้ตั้งแต่ระยะที่เด็กอยู่ในวัยทารกตอนปลาย การให้เด็กได้มีโอกาสพบปะคนบ้างจะทำให้เด็กเริ่มการปรับตัวกับผู้อื่น และเด็กจะไม่เกิดความวิตกกังวลมากเมื่อพบคนแปลกหน้า แต่ถ้าหากเด็กไม่ค่อยมีโอกาสพบกับบุคคลอื่นเลย เมื่อเด็กพบคนแปลกหน้าทุกครั้ง เด็กจะมีความวิตกกังวลมาก เช่นเมื่อเด็กพบคนแปลกหน้าจะร้องไห้ทันที (ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์, 2527 : 585)

ระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร

การศึกษาติดตามระยะยาวเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็กโดยมีผู้เลี้ยงดูหลายคนใน คีบบุตซ์ (Kibbutz) ของประเทศอิสราเอล พบว่าไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อเด็ก ถ้า มารดายังเป็นจุดกลางและหลักสำคัญร่วมในการเลี้ยงดูด้วย (อัมพล สูอาพันธ์, 2530 : 66)

นักจิตวิทยาเช่น อีริกสัน (Erikson) และริบเบิล (Ribble) ได้เน้นความสำคัญของความผูกพัน (Bonding) ความไว้วางใจ (trust) และความรักใคร่ผูกพัน (Attachment) ที่เกิดขึ้นระหว่างทารกกับมารดา ตลอดจนจำนวนการปฏิสัมพันธ์รักใคร่ (affectionate interaction) ระหว่างทารกกับผู้เลี้ยงดูทุกคน วิธีการให้การสนับสนุนประคับประคองทางความรู้สึกและอารมณ์ และเวลาที่ทารกแยกจากมารดา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดความแตกต่างกัน

การวิจัยพัฒนาการของความรักใคร่ผูกพัน (Attachment) พบว่า ทารกอายุ 4-5 เดือนความรักใคร่ผูกพันยังไม่แน่นอน แต่จะมีความผูกพันต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เมื่ออายุ 6 เดือนและทารกอายุ 8 เดือนหรือ 1 ขวบ ทารกสามารถมีความรักใคร่ผูกพันกับคนเลี้ยงดูหลายคนได้

ดังนั้น การมีผู้เลี้ยงดูคนเดียวหรือน้อยคนจะมีความสำคัญต่อทารกที่มีอายุระหว่าง 4-8 เดือน มากกว่าทารกที่มีอายุน้อยกว่า 4 เดือนหรือมากกว่า 8 เดือน

ถ้าจะมีการเปลี่ยนผู้เลี้ยงดูเด็ก หากผู้เลี้ยงดูนั้นเป็นผู้เลี้ยงดูที่ถาวรก็พบว่า จะไม่มีผลกระทบต่อเด็กหรือถ้ามีผลกระทบก็เพียงเล็กน้อย แต่ถ้าเด็กถูกเปลี่ยนผู้เลี้ยงดูอยู่เรื่อย ๆ ก็จะทำให้เด็กมีความเสี่ยงต่อปัญหาทางอารมณ์ได้

นอกจากนี้ความรู้สึกของมารดาในความสามารถของตนและความสบายใจของมารดาก็มีผลต่อเด็กด้วย (Bee, 1975 : 90-92)

การปฏิบัติการพยาบาลเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็ก

ในการส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก บิดามารดาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กเป็นสิ่งแวดล้อมของเด็กที่สำคัญที่สุด และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเจริญพัฒนาด้านความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ทัศนคติ และบุคลิกภาพแก่เด็ก เด็กจะเจริญเป็นบุคคลชนิด

โต ขึ้นอยู่กับบุคคลที่เด็กอยู่ใกล้ชิดที่สุด และช่วงเวลาที่สำคัญมักเป็นวัยต้น คือแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี อันเป็นช่วงเวลาของการปลูกฝังนิสัย และลักษณะพฤติกรรมบางอย่าง เพราะในช่วงเวลาเหล่านี้เด็กจะลอกแบบอย่าง (Identification) จากผู้ใกล้ชิดเด็กอย่างมาก ฉะนั้นทัศนคติของบิดามารดา (หรือผู้เลี้ยงดูใกล้ชิด) จึงสำคัญมากสำหรับการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2520 : 927) ความรู้ความเข้าใจเรื่องพื้นฐานอารมณ์ของเด็กจะช่วยให้บิดามารดามีทัศนคติที่ดีในการเลี้ยงดูบุตร

ทัศนคติที่ไม่ดีของบิดามารดาต่อการเลี้ยงดูบุตร และการขาดความรู้หรือความเข้าใจผิดของบิดามารดาเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กและพื้นฐานอารมณ์ของเด็กเป็นส่วนหนึ่งของสาเหตุปัญหาในการเลี้ยงดูบุตร ปัญหาพฤติกรรมของเด็ก ปัญหาและการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจของมารดาและบุตร

พยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่บิดามารดาเกี่ยวกับความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ของเด็กที่มีมาตั้งแต่เกิด มีใช้ลักษณะที่เกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กถึงวัยรุ่นใหญ่ (Pillitteri, 1981 : 412) ความรู้ความเข้าใจดังกล่าวจะทำให้บิดามารดาเกิดความตระหนักว่าเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน เด็กบางคนปรับตัวได้รวดเร็วต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ บางคนปรับตัวได้ช้า บางคนมีการตอบสนองรุนแรง แต่เด็กบางคนตอบสนองเจือปน ๆ การยอมรับความแตกต่างของเด็กและบิดามารดาแต่ละคนจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดีของบิดามารดาต่อการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นบิดามารดาที่อาจต้องมีผู้ช่วยเลี้ยงดูบุตรถ้าบุตรมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ ด้านความสามารถในการปรับตัวไม่ดีในสิ่งแวดล้อมแปลกใหม่ การตอบสนองรุนแรง ลักษณะอารมณ์หงุดหงิดง่าย ซึ่งการมีผู้ช่วยเลี้ยงเด็กเพิ่มขึ้นนี้ได้หมายความว่าบิดามารดามีความบกพร่องในหน้าที่ของตนเอง และบิดามารดาจะต้องมีความพยายามใจเย็นและให้เวลาบุตรในการปรับตัวมากกว่าเด็กทั่วไป ความเข้าใจดังกล่าวจะทำให้บิดามารดาเรียนรู้เกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบของเด็ก และวิธีการปฏิบัติของบิดามารดาต่อเด็ก รวมทั้งเป็นการเริ่มต้นของการยอมรับความแตกต่างของเด็กซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความสำเร็จในการเลี้ยงดูเด็ก (Pillitteri, 1981 : 414)

การเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กจะช่วยให้บิดามารดาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง การให้คำปรึกษาแก่บิดามารดาบ่อย ๆ เป็นการ

เพิ่มการยอมรับนับถือตนเอง (self esteem) ของบิตามารดา ทำให้เป็นสุขในการแสดงบทบาทการเป็นบิตามารดา (Roberts, 1983 : 217)

นอกจากบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่บิตามารดาคงกล่าวแล้ว พยาบาลยังมีบทบาทในการช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการพบกันครั้งแรกระหว่างบิตามารดากับบุตร เพื่อให้เกิดความรักใคร่ผูกพันระหว่างบิตามารดากับบุตร ด้วยการที่พยาบาลให้ความรู้แก่บิตามารดาในเรื่องพื้นฐานอารมณ์ตลอดจนการประเมินลักษณะพื้นฐานอารมณ์และความแตกต่างของทารก เป็นการช่วยให้บิตามารดามีความสนใจบุตรมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและบุตร ทำให้ป้องกันและลดปัญหาในการเลี้ยงดูบุตร ผลการศึกษาของแฮเกิร์ต (Haegert) และเซอร์บิน (Serbin) พบว่า การสอนบิตามารดาให้สังเกตการพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงแม้เพียงเล็กน้อยของทารกที่มีพัฒนาการช้า จะกระตุ้นบิตามารดาให้มีความร่วมมือในการเลี้ยงดูทารกอย่างมีประสิทธิภาพ (Haegert & Serbin, 1983 : 1324)

ท.003114

บทที่ 3 สำนักทอสนต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเลี้ยงดูต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์รับเลี้ยงเด็กกินแคง ของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ จำนวน 70 คน และสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง จำนวน 65 คน ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. เด็กสัญชาติไทย อายุระหว่าง 3-6 ปี
2. มารดาเข้าร่วมมือในการตอบข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสุ่มจากประชากรดังกล่าวแห่งละ 50 คน รวมจำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling without Replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของเด็ก มารดาและครอบครัว เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับระดับการศึกษา และอาชีพของมารดา รายได้ครอบครัว ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว วิธีการให้นมบุตร ลักษณะ การให้นมบุตร ผู้ดูแลบุตร ระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร รวมคำถามทั้งหมด 11 ข้อ รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก.

2. แบบวัดพื้นฐานอารมณ์ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์จากแบบวัดพื้นฐานอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 3-7 ปีของ โทมัส เซสส์ และ คอรัน

แบบวัดพื้นฐานอารมณ์ประกอบด้วยข้อความแสดงพฤติกรรมของเด็กก่อนวัยเรียน
ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ 9 คำคือ

1. ระดับการเคลื่อนไหว
2. ความสม่ำเสมอ
3. การเข้าใกล้หรือถอยหนี
4. ความสามารถในการปรับตัว
5. ระดับความทนได้
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง
7. ลักษณะอารมณ์
8. ความวอกแวก
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ 9 คำ แต่ละคำจะมี 8 สถานการณ์ ดังนั้นแบบวัด
พื้นฐานจึงมีสถานการณ์ทั้งสิ้น 72 สถานการณ์ ตัวอย่างอยู่ในภาคผนวก ข.

ในแต่ละสถานการณ์ ให้มารดาพิจารณาคัดสินใจว่า ถ้าสถานการณ์เดียวกันเกิด
ขึ้น 7 ครั้ง บุตรของตนมีพฤติกรรมตามสถานการณ์นั้น ๆ ก็ครั้ง โดยที่แต่ละหมายเลข
มีความหมายดังนี้

หมายเลข 1	หมายถึง	พฤติกรรมนี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลยทั้ง 7 ครั้ง
หมายเลข 2	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เคยเกิดขึ้นเพียง 2 ครั้งแล้วไม่เกิดขึ้นอีก
หมายเลข 3	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 3 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 4	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 4 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 5	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 5 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 6	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 6 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 7	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้นทั้ง 7 ครั้ง

เกณฑ์การให้คะแนน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ทั้ง 9 คำนี้ ในแต่ละคำจะมี 8 สถานการณ์ ซึ่งใน 8
สถานการณ์ มีสถานการณ์ที่เป็นลักษณะพื้นฐานอารมณ์คานวอก (Upper extremes)
4 สถานการณ์และลักษณะพื้นฐานอารมณ์คานลบ (Lower extremes) 4 สถานการณ์

ตัวอย่างเช่น ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับการเคลื่อนไหว สถานการณ์
เป็นลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านบวก ได้แก่

ข้อ 1, 18, 24 และ 25

ส่วนสถานการณ์ขอที่เป็นลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านลบ ได้แก่

ข้อ 34, 53, 60 และ 64

สถานการณ์ขอที่อยู่ในกลุ่มลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านบวก

ถ้าเลือก หมายเลข 7 หมายถึง พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 7 ครั้ง ได้ 7 คะแนน

ถ้าเลือก หมายเลข 1 หมายถึง พฤติกรรมนี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลยทั้ง 7 ครั้งได้ 1 คะแนน

ส่วนสถานการณ์ขอที่อยู่ในกลุ่มลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านลบ

ถ้าเลือก หมายเลข 7 หมายถึง พฤติกรรมนี้เกิดขึ้นทั้ง 7 ครั้งได้ 1 คะแนน

ถ้าเลือก หมายเลข 1 หมายถึง พฤติกรรมนี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลยทั้ง 7 ครั้งได้ 7 คะแนน

หากคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้าน โดยการรวมคะแนนลักษณะพื้นฐาน
อารมณ์แต่ละด้าน ซึ่งได้แปลงจากหมายเลข เป็นคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าว
แล้วหารด้วยจำนวนข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือก ตัวอย่างเช่น

เลือกสถานการณ์เกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับการเคลื่อนไหว 8 ข้อ

ได้คะแนนรวมของสถานการณ์ทั้ง 8 ข้อ = 48

ดังนั้นคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับการเคลื่อนไหว = $\frac{48}{8}$

= 6 คะแนน

แต่ถ้าลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านใดก็ตามที่ผู้ตอบเลือกไม่ครบ 8 ข้อ ก็ให้รวม
คะแนนที่ได้ตามเกณฑ์การให้คะแนนดังกล่าวแล้วหารด้วยจำนวนข้อที่เลือก

ตัวอย่างเช่น

เลือกลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับการเคลื่อนไหว 6 ข้อรวมคะแนนได้ = 33 คะแนน

∴ คะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับการเคลื่อนไหว = $\frac{33}{6} = 5.5$ คะแนน

การหาความเที่ยงตรงของแบบวัดพื้นฐานอารมณ์

ผู้วิจัยได้ประยุกต์แบบวัดพื้นฐานอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 3-7 ปีของ โทมัส เซสส์ และคอร์น แลวนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาจิตวิทยา จิตเวชศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ พยาบาลจิตเวช และพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ จำนวน 7 ท่าน วิจารณ์แบบวัดที่อยู่ในภาคผนวก ค ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และทำการแก้ไขปรับปรุงตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดพื้นฐานอารมณ์

สำหรับการหาความเชื่อมั่นของแบบวัดพื้นฐานอารมณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบวัดนี้ไปทดลองใช้กับมารดาของเด็กก่อนวัยเรียนที่ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกินแดง ของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ จำนวน 10 คน คำนวณหาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) มีสูตรดังนี้ (สุภาพ วาดเขียน, 2525 : 45)

$$r_x = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ	r_x	=	ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด
	k	=	จำนวนข้อทั้งหมดในแบบวัด
	$\sum s_i^2$	=	ผลรวมของความแปรปรวนของแบบวัดแต่ละข้อ
	s_t^2	=	ความแปรปรวนของแบบวัดทั้งหมด

ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบวัดพื้นฐานอารมณ์ รวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.989

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเลือกเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีคุณสมบัติตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด โดยการสำรวจรายชื่อของเด็กจากสมุดทะเบียนของศูนย์รับเลี้ยงเด็กกินแดงของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ และสถานเลี้ยงเด็กกลางวันศูนย์บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง เมื่อได้รายชื่อของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีคุณสมบัติตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ครบทุกคน นำรายชื่อนามสกุลแบบง่าย โดยการจับฉลาก (simple random sampling without replacement) ให้ได้จำนวนแต่ละ 50 คน รวม 100 คน

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทุกวันจันทร์-ศุกร์ (ยกเว้นวันหยุดราชการและวันหยุดนักขัตฤกษ์)

3. ทุกเช้าเวลา 7.30-9.00 น. และบ่ายเวลา 13.30-17.00 น. ผู้วิจัยไต่รอบคุณภาพของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพและขอความร่วมมือในระหว่างสร้างสัมพันธภาพ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก มารดา ครอบครัวยุติธรรม และการเลี้ยงดูบุตร แล้วจดบันทึกไว้

4. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากมารดาของเด็กกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก

โดยผู้วิจัยอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามความหมายของตัวเลือก และยกตัวอย่างให้มารดาเข้าใจและให้โอกาสมารดาซักถามขอความที่ไม่เข้าใจและขอส่งสัยแล้วให้มารดาตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ไม่จำกัดเวลา

5. ในกรณีที่มารดาของกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถตอบแบบสอบถามพื้นฐานอารมณ์ได้สมบูรณ์ในวันเดียว ให้มารดานำแบบสอบถามมาส่งคืนในวันรุ่งขึ้น ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้รับแบบสอบถามคืนในวันรุ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการติดตามคืนด้วยตนเอง โดยขอให้นักพมมารดาที่ไม่ส่งแบบสอบถามคืน เพื่อค้นหาข้อขัดข้องและกระตุ้นความร่วมมือจากมารดาในกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ ใช้โปรแกรม เอส พี เอส เอส (SPSS - Statistical Package for Social Science) โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์มีดังนี้คือ

1. วิเคราะห์ลักษณะปัจจัยทางค่านิยมเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน วิเคราะห์หาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตามปัจจัยค่านิยมเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดู วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีความแตกต่างกันในค่านปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม โดแก อาชีพของมารดาและลักษณะครอบครัว โดยใช้การทดสอบที (T-test) แบบ independent ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมโดแก ระดับการศึกษาของมารดา รายได้ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวและปัจจัยด้านการเลี้ยงดูโดแก วิธีการให้นม ลักษณะการให้นมบุตร ผู้เลี้ยงดู และระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Analysis of Variance; for one-way classification) ทดสอบหาค่าเอฟ (F-test) ในกรณีที่พบความแตกต่าง วิเคราะห์ทอไปควยวีชีเซฟเฟ (scheffé)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 ราย จากศูนย์เลี้ยงเด็กกินเก่งของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ และจำนวน 50 ราย จากสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง แสดงผลการวิเคราะห์ เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก มารดาและครอบครัว

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก จำแนกตามปัจจัยต่อไปนี้ อาชีพ และการศึกษาของมารดา รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว วิธีการให้นมบุตร ลักษณะการให้นมบุตร ผู้เลี้ยงดู และระยะเวลาที่มารดาอยู่กับบุตร

รายละเอียดของผลการวิเคราะห์มี ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของเด็กก่อนวัยเรียนจำแนกตามปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม	จำนวน	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษาของมารดา		
ป.1 - ป.4	46	46
ป.5 - ม.ศ.3	34	34
ม.ศ.4 - อุดมศึกษา	20	20
2. อาชีพของมารดา		
ทำงานในบ้าน	25	25
ทำงานนอกบ้าน	75	75
3. รายได้ครอบครัว		
น้อยกว่า 2,800 บาท	22	22.9
2,800 - 4,999 บาท	47	49.0
5,000 บาทขึ้นไป	27	28.1
4. ลักษณะครอบครัว		
เดี่ยว	61	61.6
ขยาย	38	38.4
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
ไม่เกิน 3 คน	27	27.6
4 - 6 คน	52	53.1
7 คนขึ้นไป	19	19.4

จากตารางที่ 1 พบว่า มารดาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ป.1 - ป.4 คิดเป็นร้อยละ 46 และมีอาชีพทำงานนอกบ้าน คิดเป็นร้อยละ 75 ส่วนใหญ่รายได้ครอบครัวอยู่ในช่วง 2,800 - 4,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 47 ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 61.6 และส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของเด็กก่อนวัยเรียน จำแนกตามปัจจัยด้านการเลี้ยงดู

ปัจจัยด้านการเลี้ยงดู	จำนวน	ร้อยละ
1. วิธีการให้นมบุตร		
นมมารดา	43	43
นมมารดากับนมผสม	42	42
นมผสม	15	15
2. ลักษณะการให้นม		
เป็นเวลาที่กำหนดไว้	25	27.2
ทุกครั้งที่บุตรร้อง	15	16.3
เมื่อเขาใจว่าบุตรหิว	52	56.5
3. ผู้เลี้ยงดู		
มารดา	46	48.4
ญาติ	16	16.8
มารดากับคนอื่น ๆ	33	34.7
4. ระยะเวลาที่มารดาอยู่กับเด็ก (ในกรณีที่มารดาไม่ได้อุปการะด้วยตนเอง)		
≤ 6 ชั่วโมง	16	42.2
7-12 ชั่วโมง	11	28.9
≥ 13 ชั่วโมง	11	28.9

จากตารางที่ 2 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมมารดา คิดเป็นร้อยละ 43 และส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงดูจะให้นมเด็กเมื่อเขาใจว่าเด็กหิว คิดเป็นร้อยละ 56.5 ผู้เลี้ยงดูเด็กส่วนใหญ่เป็นมารดา คิดเป็นร้อยละ 48.4 และมารดาส่วนใหญ่มีเวลาอยู่กับบุตร ≤ 6 ชั่วโมง/วัน คิดเป็นร้อยละ 42.2

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กจำแนกตามปัจจัย
 สถานเศรษฐกิจสังคมและปัจจัยด้านการเลี้ยงดู

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กในแต่ละด้าน
 ระหว่างกลุ่มที่มารดาทำงานในบ้านกับกลุ่มที่มารดาทำงานนอกรบ้าน

พหุลักษณะพื้นฐานอารมณ์	ทำงานในบ้าน		ทำงานนอกรบ้าน		t
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระดับการเคลื่อนไหว	4.08	0.89	4.27	0.97	-0.89 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	3.65	0.87	4.12	0.90	-2.29 [*]
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	3.91	1.05	4.11	1.05	-0.83 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.35	0.82	4.45	0.88	-0.51 ^{NS}
5. ระดับความทนได้	3.13	0.87	3.06	0.94	0.34 ^{NS}
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	4.11	0.79	3.97	0.77	0.75 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.58	0.78	4.62	0.72	-0.21 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.48	0.91	4.39	0.73	0.45 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	3.83	0.61	4.03	0.77	-1.13 ^{NS}

* t .05, df 99 = 1.6626

จากตารางที่ 3 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำงานนอกรบ้าน มีลักษณะ
 พื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอมากกว่าเด็กที่มารดาทำงานในบ้าน อย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านอื่น ๆ อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มี
 นัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	การศึกษาดูสูง		การศึกษานาน กลาง		การศึกษาคำ		F
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระดับการเคลื่อนไหว	4.47	1.01	4.22	1.02	4.12	0.85	0.95 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	4.19	1.12	3.82	0.80	4.06	0.89	1.21 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	4.12	1.14	4.15	0.86	3.97	1.14	0.32 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.53	0.91	4.39	0.74	4.41	0.94	0.18 ^{NS}
5. ระดับความทนได้	2.98	0.79	2.99	0.91	3.17	0.99	0.51 ^{NS}
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	4.00	0.83	4.05	0.77	3.98	0.77	0.08 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.83	0.81	4.47	0.58	4.61	0.79	1.48 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.60	0.65	4.37	0.74	4.36	0.85	0.72 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	4.13	0.62	3.69	0.73	4.12	0.75	3.96 [*]

* F .05 (2, 97) = 3.093

จากตารางที่ 4 แสดงว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความคงที่ของช่วงความสนใจของเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	ระดับการศึกษาของมารดา	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
4.13	สูง	—	—	—
3.69	ปานกลาง	—	—	—
4.12	ต่ำ	—	*	—

* $p < .05$

จากตารางที่ 5 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กกลุ่มที่มารดา มีระดับการศึกษาปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	รายได้สูง		รายได้ปานกลาง		รายได้ต่ำ		F
	(\bar{x})	(SD)	(\bar{x})	(SD)	(\bar{x})	(SD)	
1. ระดับการเคลื่อนไหว	4.35	1.02	4.15	0.92	4.15	0.86	0.41 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	3.95	0.92	4.06	0.93	4.08	0.86	0.18 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	3.89	1.06	4.25	1.07	3.91	0.99	1.38 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.32	0.92	4.53	0.87	4.39	0.83	0.52 ^{NS}
5. ระดับความทนได้	2.99	0.86	2.93	0.93	3.53	0.91	3.47 [*]
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	3.78	0.89	3.93	0.66	4.40	0.68	4.63 [*]
7. ลักษณะอารมณ์	4.63	0.71	4.63	0.68	4.55	0.91	0.10 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.46	0.69	4.48	0.84	4.31	0.71	0.39 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	3.96	0.71	3.94	0.80	4.05	0.71	0.15 ^{NS}

* $F .05 (2, 93) = 3.017$

จากตารางที่ 6 แสดงว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกันมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้ และด้านความรุนแรงของการตอบสนองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 7 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนไคของเด็ก
ก่อนวัยเรียนที่มีรายไคครอบครัวแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	รายไคครอบครัว	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
2.9940	สูง	—	—	—
2.9297	ปานกลาง	—	—	—
3.5302	ต่ำ	—	*	—

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 7 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายไคต่ำ มีลักษณะพื้นฐาน
อารมณ์ด้านระดับความทนไค สูงกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีรายไคปานกลาง อย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของเด็กกอนวัยเรียนที่มีรายได้อุปการะแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	รายได้อุปการะ	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
3.7877	สูง	—	—	—
3.9330	ปานกลาง	—	—	—
4.4058	ต่ำ	*	—	—

* $p < .05$

จากตารางที่ 8 พบว่า เด็กกอนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้อุปการะต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีรายได้อุปการะสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .08

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน
ระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะครอบครัวแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	ครอบครัวเดี่ยว		ครอบครัวขยาย		t
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระดับการเคลื่อนไหว	4.19	0.93	4.26	0.98	-0.36 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	3.96	0.91	4.02	0.89	-0.30 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	4.09	1.10	3.97	0.93	0.55 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.44	0.82	4.37	0.91	0.42 ^{NS}
5. ระดับความทนได้	3.01	0.99	3.18	0.80	-0.89 ^{NS}
6. ความรุนแรง	4.02	0.77	3.98	0.79	0.21 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.62	0.68	4.58	0.83	0.25 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.49	0.73	4.28	0.85	1.24 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	3.83	0.71	4.19	0.74	-2.38 [*]

* t .01, df 98 = 2.3698

จากตารางที่ 9 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวขยายมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน
ระหว่างกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	น้อย		ปานกลาง		มาก		F
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระกัับการเคลื่อนไหว	4.23	0.86	4.11	1.03	4.50	0.76	1.19 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	3.77	0.99	4.10	0.92	4.05	0.79	1.19 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	3.89	1.20	4.11	1.00	4.12	1.00	0.43 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.56	0.93	4.21	0.83	4.78	0.75	3.66 [*]
5. รัะกัับความทนไค	2.89	1.06	3.23	0.88	2.94	0.77	1.49 ^{NS}
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	3.79	0.67	4.13	0.79	3.92	0.82	1.19 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	3.79	0.74	4.13	0.78	3.92	0.54	1.10 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.61	0.84	4.31	0.76	4.45	0.73	1.40 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	3.97	0.67	3.92	0.78	4.11	0.72	0.48 ^{NS}

$$F .05 (2, 95) = 3.095$$

จากตารางที่ 10 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวของเด็กก่อนวัยเรียน ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	น้อย	ปานกลาง	มาก
4.5650	น้อย	—	—	—
4.2183	ปานกลาง	—	—	—
4.7876	มาก	—	*	—

* $p < .05$

ผลการวิเคราะห์ตารางที่ 11 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีสมาชิกจำนวนมากมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวดีกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีสมาชิกจำนวนปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กระหว่างกลุ่ม
ที่เลี้ยงดูด้วยนมมารดา นมผสมกับนมมารดาและนมผสม

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	นมมารดา		นมมารดากับนมผสม		นมผสม		F
	(\bar{x})	(SD)	(\bar{x})	(SD)	(\bar{x})	(SD)	
1. ระดับการเคลื่อนไหว	4.04	0.86	4.42	0.94	4.19	1.14	1.77 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	4.09	0.84	3.96	0.85	3.90	1.27	0.32 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	4.23	1.06	3.89	0.95	4.06	1.17	1.04 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.61	0.88	4.35	0.85	4.11	0.77	2.28 ^{NS}
5. ระดับความทนเค	2.85	0.96	3.33	0.81	3.02	0.97	3.04 [*]
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	3.98	0.79	3.96	0.69	4.22	0.95	0.62 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.70	0.73	4.45	0.62	4.78	0.89	1.72 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.54	0.81	4.27	0.70	4.46	0.65	1.25 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	4.00	0.69	3.91	0.80	4.08	0.70	0.34 ^{NS}

* F .05 (2,97) = 3.093

จากตารางที่ 12 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการให้นม
แตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 9 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัย
สำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะการไทม์บุครแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	ตามกำหนด		ทุกครั้งหรือ		เข้าใจว่าดี		F
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระคับการเคลื่อนไหว	4.30	0.84	4.25	0.88	4.19	0.98	0.11 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	4.05	0.92	4.13	1.09	3.98	0.88	0.17 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	3.84	1.19	4.35	1.10	4.05	0.94	1.10 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.30	0.96	4.49	1.11	4.48	0.73	0.40 ^{NS}
5. ระคับความทนไค้	3.05	1.04	3.42	0.91	2.87	0.80	2.29 ^{NS}
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	3.91	0.99	4.08	0.85	4.07	0.68	0.36 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.41	0.91	4.82	0.85	4.58	0.59	1.42 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.36	0.91	3.90	0.53	4.54	0.75	3.99*
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	3.76	0.63	4.32	0.74	4.03	0.76	2.89 ^{NS}

* F .05 (2,89) = 3.101

จากตารางที่ 13 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการไทม์บุครแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์จนความวอกแวกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกของ
เด็กกอนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมบุตรแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	ลักษณะการให้นมบุตร	ให้ตามกำหนดเวลา	ทุกครั้งที่ร้อง	เข้าใจว่า บุตรหิว
3.7600	ให้ตามกำหนดเวลา	—	—	—
4.3250	ทุกครั้งที่ร้อง	*	—	—
4.0327	เข้าใจว่าบุตรหิว	—	—	—

* $p < .05$

จากตารางที่ 14 พบว่า เด็กกอนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมทุกครั้งที่ร้อง
มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกสูงกว่าเด็กกลุ่มที่ให้นมตามกำหนดเวลาอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน
ระหว่างกลุ่มที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	มารดา		ญาติ		มารดากับคนอื่น ๆ		F
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระดับการเคลื่อนไหว	4.19	0.95	4.51	0.94	4.24	0.86	0.69 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	4.16	0.84	3.57	0.79	3.94	1.01	2.65 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	4.01	1.05	3.52	1.12	4.24	0.94	2.65 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	4.68	0.76	4.03	0.96	4.31	0.82	4.30 [*]
5. ระดับความทนได้	3.04	1.07	3.35	0.67	2.92	0.74	1.15 ^{NS}
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	3.98	0.69	3.89	0.84	4.13	0.90	0.60 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.75	0.66	4.44	0.84	4.42	0.75	2.21 ^{NS}
8. ความวอกแวก	4.55	0.79	4.09	0.57	4.36	0.84	2.12 ^{NS}
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	3.92	0.78	3.85	0.76	4.11	0.75	0.87 ^{NS}

* F .05 (2,92) = 3.102

จากตารางที่ 15 แสดงว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความสามารถในการปรับตัวของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	ผู้เลี้ยงดู	มารดา	ญาติ	มารดากับคนอื่น ๆ
4.6817	มารดา	—	*	—
4.0357	ญาติ	—	—	—
4.3193	มารดากับคนอื่น ๆ	—	—	—

* $p < .05$

จากตารางที่ 16 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีมารดาเป็นผู้เลี้ยงดู มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความสามารถในการปรับตัวดีกว่า เด็กกลุ่มที่ญาติเป็นผู้เลี้ยงดู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 17 เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน
ระหว่างกลุ่มที่มารดาใช้เวลาอยู่กับเด็กแตกต่างกัน

ลักษณะพื้นฐานอารมณ์	น้อย		ปานกลาง		มาก		F
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)	
1. ระคายเคืองเคลื่อนไหว	4.35	0.75	4.12	0.73	3.98	0.89	0.74 ^{NS}
2. ความสม่ำเสมอ	3.76	1.13	3.87	0.90	4.14	0.70	0.54 ^{NS}
3. การเข้าใกล้/ถอยหนี	3.89	1.15	3.92	1.21	4.26	0.90	0.40 ^{NS}
4. ความสามารถในการปรับตัว	3.97	1.08	4.28	0.71	4.63	0.63	1.86 ^{NS}
5. ระคายความทนไค้	3.25	0.75	3.61	0.88	2.64	0.69	4.35 [*]
6. ความรุนแรงของการตอบสนอง	3.84	0.77	4.22	1.15	4.10	0.56	0.73 ^{NS}
7. ลักษณะอารมณ์	4.32	0.87	4.34	0.77	4.68	0.62	0.78 ^{NS}
8. ความวอกแวก	3.95	0.54	4.32	0.96	4.70	0.66	3.62 [*]
9. ความคงที่ของช่วงความสนใจ	4.14	0.58	4.09	0.99	4.12	0.73	0.10 ^{NS}

* $F_{.05} (2, 35) = 3.27$

จากตารางที่ 17 แสดงว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาใช้เวลาอยู่กับเด็กแตกต่างกันมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระคายความทนไค้ และด้านความวอกแวกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนไคของเด็ก
ก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	ระยะเวลาที่มารคาอยู่กับบุตร	น้อย	ปานกลาง	มาก
3.2533	น้อย	-	-	-
3.6136	ปานกลาง	-	-	*
2.6461	มาก	-	-	-

* $p < .05$

จากตารางที่ 18 พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตร
ปานกลาง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนไคสูงกว่าเด็กในกลุ่มที่มารคามีระยะ
เวลาอยู่กับบุตรมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวกของ
เด็กกอนวัยเรียนที่มารดาตั้งครรภ์ระยะเวลากับบุตรแตกต่างกัน

ค่าเฉลี่ย	ระยะเวลาที่มารดาตั้งครรภ์	น้อย	ปานกลาง	มาก
3.9516	น้อย	—	—	—
4.3295	ปานกลาง	—	—	—
4.7045	มาก	*	—	—

* $p < .05$

จากตารางที่ 19 พบว่า เด็กกอนวัยเรียนที่มารดาตั้งครรภ์ระยะเวลากับบุตรมาก
มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความวอกแวกมากกว่าเด็กกลุ่มที่มารดาตั้งครรภ์น้อย อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู ของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันคืนแคงของสมาคม วาย คัมบลิว ซี เอ และสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันของศูนย์บริการสาธารณสุขที่ 19 (วงศ์สว่าง) ผู้วิจัยได้แยกอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

จากสมมติฐานที่ 1 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำอาชีพทำงานนอกบ้านมีค่าคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านสูงกว่า ของเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำอาชีพทำงานในบ้าน"

ซึ่งผลการศึกษารังนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนเฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอ กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำอาชีพทำงานนอกบ้าน มีค่าเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอมากกว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำอาชีพทำงานในบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ในการศึกษารังนี้พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำอาชีพทำงานนอกบ้านมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอในเรื่องต่าง ๆ เช่น การรับประทานอาหาร การนอนหลับ การตื่น เป็นเวลาสม่ำเสมอมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำอาชีพทำงานในบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพรรณ ฐิตสุภวัฒน์ (2529 : 69) พบว่า เด็กที่มารดาทำงานนอกบ้านมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอ (Rhythmicity) มากกว่าเด็กที่มารดาทำงานในบ้าน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ถ้าเด็กได้รับการเตรียมตัวอย่างดี เมื่อมารดาไปทำงานนอกบ้าน เด็กก็จะไม่มีความยุ่งยาก ลำบาก เด็กจะเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับเวลาทำงานของบิดามารดาแบบแผนของเวลาไป และกลับที่สม่ำเสมอของบิดามารดา เด็กก็จะปรับตัวได้ (Illingworth, 1983:204) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาของ จรรยา สุวรรณทัต (2524 : 95) ที่พบว่า มารดาที่ทำงานนอกบ้านทำให้มารดาใช้เวลาอยู่กับบุตรน้อยและมีภาระกิจนอกบ้านด้วย จึงได้พยายามฝึกบุตรให้ช่วยตนเองตั้งแต่อายุยังน้อยคือ 3-6 ปี ด้วยการสอนและแนะนำโดยตรงให้บุตรรู้จักรับผิดชอบและดูแลสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากกว่ามารดาที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน ซึ่ง

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Bee) ที่พบว่า เด็กที่มารดาทำงานนอกบ้านจะถูกเลี้ยงดูแบบบังคับให้รับผิดชอบ และพึ่งตนเองมากกว่าเด็กที่มารดาทำงานในบ้าน (Bee, 1978 : 127) จึงทำให้เด็กที่มารดาทำงานนอกบ้านรู้จักหน้าที่และปฏิบัติตนเป็นเวลาจนมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอมากกว่าเด็กที่มารดาทำงานในบ้าน

จากสมมติฐานที่ 2 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน"

ผลการศึกษารังนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนเฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจ กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาสูง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีการศึกษาระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

การศึกษาของบี (Bee) ที่พบว่า มารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีการปรับตัวของมารดาแตกต่างกันด้วย (Bee, 1978 : 126)

เด็กที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกันจะถูกเลี้ยงดูแตกต่างกัน เช่น มารดาที่มีการศึกษาระดับปานกลาง เด็กจะถูกเลี้ยงดูแบบบังคับให้รับผิดชอบและพึ่งตนเอง ส่วนเด็กที่มารดามีการศึกษาระดับสูง มารดาจะใช้เวลาอยู่กับบุตรและร่วมกิจกรรมกับบุตร (Bee, 1978 : 127) และมารดาจะมีแนวโน้มใช้การห้ามปรามน้อยกว่ามารดาที่มีการศึกษาระดับปานกลาง (Illingworth, 1983 : 200)

นอกจากระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของบิดามารดาที่มีผลทำให้มีความแตกต่างกันในการเลี้ยงดูบุตรแล้ว ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของมารดายังมีผลต่อความคาดหวังของมารดาที่มีต่อบุตร เช่น มารดาที่มีการศึกษาระดับสูง และมีความคาดหวังสูงเกี่ยวกับอาชีพของบุตร จึงเน้นความสำเร็จในการดูแลตนเองของเด็กเล็ก โดยเฉพาะการรับประทานอาหาร การแต่งกาย ส่วนมารดาที่มีการศึกษาระดับปานกลางจะไม่คาดหวังเกี่ยวกับความสำเร็จในการดูแลตนเองของเด็กเล็กและสามารถทนต่อความเบี่ยงเบนของพฤติกรรมเด็ก เพราะคิดว่าบุตรยังเป็นเด็กที่ต้องเจริญเติบโตต่อไป

การที่มารดาที่มีการศึกษาระดับสูงมีความคาดหวังเกี่ยวกับความสำเร็จในการดูแลตนเองของเด็กจึงอาจเป็นผลทำให้บุตรพยายามทำกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลตนเองให้สำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยความคงที่ของช่วงความสนใจประกอบด้วยในผลสำเร็จของกิจกรรมต่าง ๆ

ดังนั้นเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาสูงมีความคาดหวังในตัวเด็กสูง เด็กจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาปานกลาง และไม่คาดหวังเกี่ยวกับความสำเร็จในการดูแลตนเองของบุตร ทำให้เด็กไม่มุ่งความสำเร็จของกิจกรรมซึ่งจะต้องอาศัยความคงที่ของช่วงความสนใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้วย (Thomas, Chess & Birch, 1969:109-115)

จากสมมติฐานที่ 3 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้แตกต่างกันมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน"

ผลการศึกษารั้งนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุน เฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้ และความรุนแรงของการตอบสนอง กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูงกว่า เด็กที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$) และเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่า เด็กที่ครอบครัวมีรายได้สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .05$)

ผลการศึกษาที่ว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูงกว่าเด็กที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของแฮมเมอร์อฟ และเคลลี คือ ทารกที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมสูงมีระดับความทนได้สูงกว่าทารกที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมต่ำ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ แฮมเมอร์อฟ และเคลลี ใช้ลักษณะอาชีพและการศึกษาของบิดาในการแบ่งระดับเศรษฐกิจสังคมของทารก แต่การศึกษารั้งนี้ใช้รายได้ของบิดามารดาารวมกันต่อเนื่องในการแบ่งระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง

การที่เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูง อาจเนื่องมาจากครอบครัวมีรายได้ต่ำ ไม่อยู่ในฐานะที่ตามใจบุตรหรือตอบสนองความต้องการของบุตรได้น้อยกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลางซึ่งบิดามารดาจะตามใจบุตรให้สิ่งที่บุตรต้องการทันทีโดยไม่ต้องรอ อาจเนื่องจากเกรงบุตรจะน้อยหน้าเพื่อนฝูง (เก็ทกุล ทาสีทธิ, 2514 : 153) ดังนั้นเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำจึงมีระดับความทนได้สูง เนื่องจากต้องเผชิญกับความผิดหวังอยู่บ่อย ๆ จนเกิดความเคยชิน จึงมีระดับความทนได้สูงกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง

ผลการศึกษาของแซมเมอร์ออฟ (Sameroff) และเคลลี (Kelly) สอดคล้องกับผลการศึกษาคั้งนี้กล่าวคือ ทั้งสองพบว่า ทารกกกลุ่มที่มารคามีเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่าทารกกลุ่มที่มารคามีเศรษฐกิจสังคมสูง (Thomas & Chess, 1977 : 146-147) และผลการศึกษาคั้งนี้ยังสนับสนุนผลการศึกษาของ คอร์เนอร์ (Korner) ที่ศึกษากลุ่มมารดาชาวอเมริกันที่มีเศรษฐกิจสังคมสูงกับกลุ่มมารดาชาวเปโอโตริกัน ซึ่งมีเศรษฐกิจสังคมต่ำ พบว่า บุตรของมารดาทั้ง 2 กลุ่มมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองแตกต่างกัน ซึ่งคอร์เนอร์ได้เสนอแนะว่า บิดามารดาที่มีเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกันจะมีทัศนคติ ความคาดหวังและพฤติกรรมที่แสดงกับบุตรแตกต่างกัน (Thomas & Chess, 1977:147) การแสดงออกและบุคลิกภาพของบิดามารดามีผลต่อเด็กอย่างเลียงไม่ได้ (Illingworth, 1979 : 200) ทั้งนี้เพราะครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสังคมและโครงสร้างครอบครัวแตกต่างกัน ก็จะมีวิธีการเลี้ยงดูบุตรไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม และบุคลิกภาพของบิดามารดา ตลอดจนความเอื้ออำนวยต่าง ๆ (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ เรื่องการเลี้ยงดูและอบรม, 2526 : 27) เช่นครอบครัวที่มีเศรษฐกิจสังคมต่ำ จะใช้การลงโทษบุตรด้วยวิธีรุนแรง ส่วนบิดามารดาที่มีเศรษฐกิจสังคมสูง มักไม่ใช้การลงโทษด้วยวิธีรุนแรง แต่จะใช้การแยกเด็กจากสถานการณ์และอนุญาตให้แสดงออกโดยคำนึงถึงความเหมาะสม (Illingworth, 1983:200-201) วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันนี้จะมีผลให้เด็กมีพฤติกรรมและลักษณะทางจิตใจที่ไม่เหมือนกันด้วย (คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการเลี้ยงดูและอบรม, 2526 : 27) เช่นความไม่อดทน ความซน อารมณ์รุนแรง ใจร้อน อารมณ์ฉุนเฉียวของเด็ก (Illingworth,

1983 : 200) จึงทำให้เด็กที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมต่ำ และได้รับการลงโทษด้วยวิธีรุนแรง มีความรุนแรงในการตอบสนองต่อบุคคลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเด็กมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงในการตอบสนองมากกว่าเด็กที่ครอบครัวมีเศรษฐกิจสังคมสูง

จากสมมติฐานที่ 4 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีลักษณะครอบครัวขยายมีค่าคะแนนเฉลี่ยของลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านสูงกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว

ผลการศึกษาคั้งนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนเฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจ กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวขยาย มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ผลการศึกษาคิตตามระยะยาว เรื่อง ความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์เด็กสัมพันธ์สภาพในครอบครัวและการตอบสนองของเด็กต่อการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวพบว่า ความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับความแตกต่างของการตอบสนองของเด็กที่มีต่อมารดา และความแตกต่างของพื้นฐานอารมณ์ยังมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของเด็กที่มีต่อมารดา เมื่อมารดามีปฏิสัมพันธ์กับพี่น้องของเด็ก นั่นคือ พื้นฐานอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาและบุตร นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในครอบครัวจะมีผลกระทบต่อพื้นฐานอารมณ์ด้วย (Dunn & Kendrick, 1932:87) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉลอง ภูระหงษ์ (2517 : 19) ว่าชนิดของครอบครัวที่แตกต่างกันมีส่วนทำให้สัมพันธ์ภาพของเด็กกับบิดามารดาแตกต่างกัน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็ก

ส่วนการศึกษาของ พิริยา ชราธรพิสุทธิกุล (2529 : 59) ได้ผลว่า ทารกในครอบครัวขยายมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านการเคลื่อนไหวมากกว่าทารกในครอบครัวเดี่ยว และทารกที่อยู่ในครอบครัวขยายมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงในการตอบสนองมากกว่าทารกในครอบครัวเดี่ยว

จากสมมติฐานที่ 5 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน"

ผลการศึกษาค้างนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนเฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัว กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวดีกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

เด็กในครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมากจะมีการพัฒนาทางสังคม ได้ดีกว่าเด็กที่แยกตัว หรือมีจำนวนสมาชิกปานกลาง เพราะเด็กจะได้รับประสบการณ์ การให้และการรับ การตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มีลักษณะแตกต่างกัน ทำให้เด็กได้เรียนการปรับตัวกับผู้อื่น และไม่เกิดความวิตกกังวล (ดวงกมล เวชบรรจงรัตน์, 2527 : 585) การสร้างเสริมประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เด็ก จะทำให้เด็กมีการพัฒนาบุคลิกภาพ เพราะเด็กจะมีประสบการณ์และเรียนรู้วิธีการปรับตัวเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนั้นเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมาก จะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่าเด็กก่อนวัยเรียนในครอบครัวที่มีเพียงบิดามารดาและบุตร

สมมติฐานที่ 6 ที่ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการให้นมแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน"

ผลการศึกษาค้างนี้ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ "เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการให้นมแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ไม่แตกต่างกัน"

จิตแพทย์มีความเห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดากับเลี้ยงด้วยนมผสมแล้วพบว่า การเลี้ยงด้วยนมไม่ว่าจะใช้นมชนิดใดก็ไม่มีผลทางจิตวิทยาต่อเด็ก (Illingworth, 1979 : 96) ทั้งนี้ อาจจะเป็นท่าทีในการให้นมบุตรของมารดา หรือผู้เลี้ยงดูเป็นสำคัญ เช่น การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ขณะให้นมมารดาอาจไม่สนใจบุตร การอุ้มไม่ได้ถ่ายทอดความรักความมั่นคงแก่บุตรด้วยการสัมผัสและกอดรัด ในทางตรงกันข้าม มารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมผสม ขณะให้นมบุตรก็อุ้มไว้ในอกถ่ายทอดความรักใคร่ผูกพันสู่บุตร ลักษณะการให้นมดังกล่าว เป็นลักษณะของสิ่งแวดล้อมซึ่งนักจิตวิทยา

หลายคนเชื่อว่า เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ กล่าวคือ วิธีการที่บุคคลถูกอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก เริ่มตั้งแต่ปัญหาการให้นมเด็ก ว่าควรให้นมมารดาหรือนมผสม วิธีใดจึงจะไม่ทำให้เด็กมีบุคลิกภาพที่ผิดปกติ ซึ่งนักจิตวิทยาพบว่า จะใช้วิธีการใดก็ได้ ซึ่งไม่ทำให้มารดารู้สึกวิตกกังวล แต่มีความสุขและความพอใจในขณะที่ให้นมบุตร ย่อมจะเกิดผลต่อจิตใจเด็กด้วย (ทวิรัตน์ ชนาคม, 2525 : 62) และอาจเป็นเพราะว่าแม้วิธีการให้นมบุตรจะแตกต่างกัน แต่ท่าทีของมารดาก็ไม่แตกต่างกันคือ มารดาก็ยังอุ้มบุตรและถ่ายทอดความรักแก่บุตรขณะเลี้ยงบุตรด้วยวิธีการให้นมที่แตกต่างกัน ดังนั้น เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการให้นมที่แตกต่างกัน จึงไม่มีความแตกต่างกันในลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านต่าง ๆ

จากสมมติฐานที่ 7 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมที่แตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน"

ผลการวิจัยครั้งนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุน เฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวก กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการให้นมทุกครั้งที่ร้อง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกมากกว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีการให้นมตามกำหนดเวลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

การเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับการรับประทานอาหารมีความสัมพันธ์กับสภาพอารมณ์ ระดับความเป็นอิสระ ความสามารถในการเคลื่อนไหว ความสัมพันธ์กับบิดามารดา และรูปแบบพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ปัจจัยเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงบ้างในวัยต่าง ๆ แต่ก็ยังมีความเกี่ยวพันกันตลอด (LeBel-Zuckerman, 1981 : 181)

ในด้านการพัฒนาการพบว่า การจัดกิจกรรมต่าง ๆ แก่เด็กสามารถจัดเป็นช่วงสม่ำเสมอได้ และเด็กสามารถเรียนรู้ได้ เช่น ช่วงเวลาการรับประทานอาหาร การให้ลูกนมและการนอน ซึ่งถ้าผู้เลี้ยงดูจัดเป็นระยะห่างอย่างสม่ำเสมอตั้งกล่าวแล้ว เด็กที่ได้รับการฝึกจะได้รับการตอบสนองด้านร่างกาย เกิดความอบอุ่นทางจิตใจ มีความมั่นคงปลอดภัย และผู้เลี้ยงดูรู้สึกว่าการเลี้ยงยาก ทำให้ผู้เลี้ยงดูไม่รู้สึกหงุดหงิด และส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างมารดาและบุตร ทำให้มีผลกระทบต่อเด็ก ซึ่งทำให้เด็กรู้สึกผ่อนคลายและไม่กระสับกระส่ายหรือวอกแวก เพราะรู้สึกได้ถึงเวลาที่ได้กิน

(Bowlby, 1977 : 206)

อิลลิงเวิร์ธ (Illingworth) แนะนำว่า ทารกควรได้รับน้ำนมเมื่อต้องการ ไม่ควรปล่อยให้ทารกร้องเป็นเวลานาน และไม่ควรรีบทามเวลาที่กำหนดโดยไม่มีคิ
 หนุ่น เพราะทารกมีความแตกต่างกัน บางคนหิวเร็ว ถ้าไม่ให้นมเร็วกว่าเวลาที่กำหนด
 ทารกก็จะไม่พอใจและร้องไห้นาน ซึ่งเป็นการรบกวนบิดามารดา หรือเพื่อนบ้าน นักจิต
 วิทยาอ้างว่าการปล่อยให้ทารกร้องเป็นเวลานาน เป็นการทำร้ายการพัฒนาทางจิตวิทยา
 ของเด็ก ซึ่งก็ยากจะพิสูจน์ แต่ก็มีเหตุผลที่ควรให้นมตามที่ทารกต้องการแม้จะมีข้ออ้างว่า
 การให้นมตามที่ทารกต้องการ ทำให้ทารกเกิดนิสัยไม่ดีแต่ภายใน 1 เดือนหรือกว่านั้น
 การให้นมทารกแบบยืดหยุ่นตามความต้องการ สามารถเปลี่ยนเป็นการให้ตามกำหนดเวลา
 สม่่าเสมอ (Illingworth, 1983:115) ซึ่งสอดคล้องกับ รัชนี ลาซโรจน์ (2527 :
 174) ว่าการให้นมบุตรระยะแรกไม่จำเป็นต้องให้นมเป็นเวลา และไม่ควรรู้สึกว่าจะ
 ให้อุ่นละก็มือ แต่ควรให้ลูกคนบ่อย ๆ ได้ตามที่ทารกเรียกร้อง ซึ่งวิธีการให้นมและดูแล
 ให้ทารกได้อาหารเพียงพอในเวลาที่ต้องการ มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคม อารมณ์
 และบุคลิกภาพ

นอกจากนี้การดื่มนมเมื่อทารกหิว ทำให้ทารกได้ผ่อนคลายอารมณ์จากความ
 เครียดที่รู้สึกหิว เกิดความพอใจและเป็นสุข เด็กเหล่านี้จะไม่กระสับกระส่าย และไม่วอก
 แวก (ประคินันท์ อุปรมย์, 2527 : 691)

จากสมมติฐานที่ 8 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน มีลักษณะ
 พื้นฐานอารมณ์แตกต่างกัน"

ซึ่งผลการศึกษาค้างนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนเฉพาะลักษณะพื้นฐาน
 อารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัว กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาเป็นผู้เลี้ยงดู
 มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวดีกว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่ญาติเป็นผู้
 เลี้ยงดู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เด็กที่มารดาเป็นผู้
 เลี้ยงดู จะมีความรักใคร่ผูกพัน (Bonding and Attachment) ระหว่างมารดาและบุตร
 ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจสมบูรณ์และมั่นคงขึ้น ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางกาย อารมณ์
 สังคมและบุคลิกภาพ การปรับตัวของเด็กก็ดีกว่า (อัมพล สุอำพัน, 2528 : 632)

นอกจากความมั่นใจ (trust) แล้ว ความสามารถในการปรับตัวของเด็กก็ยังขึ้นอยู่กับกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของบิดามารดากับบุตร ซึ่งบาร์นาร์ด (Barnard) ได้เขียนไว้ในทฤษฎีทางการพยาบาลของเธอว่า การมีส่วนร่วมของทารกในระบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรนั้น ทารกจะต้องส่งรูปแบบตัวกระตุ้น (cues) เช่น การบ่น จู๋ การนอนหลับ การหิวและความพึงพอใจ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของหน้าทึในร่างกาย ไปให้ผู้เลี้ยงดูตอบสนอง ความชำนาญและความชัดเจนของรูปแบบตัวกระตุ้นที่ทารกส่งไป จะทำให้บิดามารดาตอบสนองได้ง่ายและเหมาะสม รูปแบบตัวกระตุ้นที่กำกวมและสับสนของทารกจะเป็นอุปสรรคในการปรับตัวของบิดามารดา นอกจากนี้ปัจจัยบางประการ เช่น ปัญหาการทำงานหรือการเงิน อารมณ์หรือความเครียดในชีวิตสมรส มีผลกระทบทำให้ความไวในการรับรู้ของบิดามารดาต่อพฤติกรรมของทารกลดลงในทำนองเดียวกัน ทารกก็ต้องอ่านรูปแบบตัวกระตุ้นของบิดามารดาจึงจะสามารถปรับพฤติกรรมของตนและโต้ตอบได้เหมาะสม (Barnard, 1986 : 269-272)

นอกจากรูปแบบตัวกระตุ้นแล้ว ความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ก็มีอิทธิพลต่อการตอบสนองของเด็กที่มีต่อผู้เลี้ยงดูเด็ก และการตอบสนองของผู้เลี้ยงดูต่อเด็กด้วย (Maccoby, 1980 : 28)

การเลี้ยงดูเด็กโดยญาติหลาย ๆ คน เด็กจะยึดแบบฉบับและเลียนแบบที่แน่นอนไม่ได้ เด็กเกิดความสับสน มีอารมณ์โกรธและหงุดหงิดได้ง่าย ซึ่งมีผลต่อการปรับตัวของเด็ก โดยเฉพาะในเด็กทารก การเลี้ยงดูที่ไม่ก่อให้เกิดความมั่นใจ (trust) จะเป็นพื้นฐานทำให้พัฒนาการขั้นต่อไปมีปัญหาด้วย กล่าวคือ เมื่อเด็กโตขึ้นอายุ 1-2 ปี เด็กควรจะพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (sense of autonomy) แต่เด็กกลับรู้สึกสงสัย (Doubt) และเมื่อเด็กเข้าสู่วัยก่อนเรียน เด็กก็จะไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ (Initiative Thinking) แต่กลับรู้สึกละอาย (shame) ถ้าเป็นเช่นนี้ เมื่อเด็กเข้าสู่สังคมเช่น โรงเรียนอนุบาล เด็กย่อมมีปัญหาการปรับตัวได้ ดังนั้นการเลี้ยงดูของมารดาจึงทำให้เด็กมีการปรับตัวดีกว่าเด็กที่ญาติเป็นผู้เลี้ยง (Mussen et al., 1984 : 510-511) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของการทำงานนอกบ้านของมารดาที่มีต่อพัฒนาการของเด็ก ผลการศึกษาเรื่องนี้มีข้อบ่งชี้ว่า ผู้เลี้ยงดูเด็กมีผลกระทบต่อบริบททางด้านอารมณ์ของเด็กโดยเฉพาะในรายที่มีการเปลี่ยนผู้เลี้ยงดูบ่อย (Bee, 1975 : 91)

จากสมมติฐานที่ 9 ว่า "เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรแตกต่างกันมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แต่ละด้านแตกต่างกัน

ผลการศึกษาคั้งนี้ สมมติฐานที่ตั้งไว้ได้รับการสนับสนุนเฉพาะลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้และด้านความวอกแวก กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรปานกลาง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูงกว่า เด็กในกลุ่มที่มารคามีเวลาอยู่กับบุตรมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมากมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกมากกว่าเด็กในกลุ่มที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรปานกลางมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูงกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก อาจจะเป็นเพราะการที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก แต่การตอบสนองต่อบุตรเป็นไปในแง่ลบ เช่น ทูว่า เขี่ยนตีหรือมารคามีความวิตกกังวลจะกอดรัดบุตรด้วยความเครียดและไม่สบายใจ ความรู้สึกอันนี้จึงถ่ายทอดไปยังเด็ก เด็กก็จะร้องกวน เลี้ยงยาก (อัมพล สุธำพันธ์, 2528 : 632) ระดับความทนได้ของเด็กจะต่ำ ดังนั้นเด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรปานกลางจึงมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูงกว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก

สำหรับเด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกมากกว่าเด็กกลุ่มที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรน้อย อาจจะเป็นเพราะว่า ระยะเวลาที่มารคาอยู่กับบุตรแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ก็จะมีเกิดกระบวนการดำเนินไปของความรักใคร่ผูกพัน (Bonding attachment) และความมั่นใจ (trust) (Bowlby, 1977:206) เกิดขึ้นได้ง่าย สมบูรณ์และมั่นคงขึ้น ซึ่งจะมีผลดีต่อพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ (อัมพล สุธำพันธ์, 2528 : 632) ทำให้เด็กมีความมั่นคงทางจิตใจ ความวอกแวกจึงมีน้อยกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมากแต่การตอบสนองต่อบุตรเป็นไปในแง่ลบ เช่น ทูว่า เขี่ยนตี หรือถ่ายทอดความรู้สึกเครียดและไม่สบายใจไปสู่เด็ก เด็กก็จะร้องกวน กระบวนการดำเนินไปของความรักใคร่ผูกพันและความมั่นใจก็เกิดขึ้นได้ยาก ทำให้เด็กขาดความมั่นใจ ความวอกแวกจึงมีมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียนที่มารคามีระยะเวลาอยู่กับบุตรน้อย

จากการวิเคราะห์สมมติฐานทั้ง 9 ข้อพบว่า ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ด้านระดับการเคลื่อนไหว การเข้าใกล้หรือถอยหนี และด้านลักษณะอารมณ์ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดูแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กเป็นสิ่งที่เด็กมีมาแต่กำเนิด (Scott, 1974 : 52) และจะแสดงออกตั้งแต่วัยทารก (Goldsmith et al, 1987:507) ลักษณะพื้นฐานอารมณ์มีลักษณะคงที่ค่อนข้างสูง (Stevenson & Graham, 1982:36) โดยเฉพาะในช่วงที่ยังไม่ได้ติดต่อกับโลกภายนอกมากนัก

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กเติบโตขึ้น ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ย่อมถูกเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม (Thomas & Chess, 1969 : 73; Dunn & Kendrick, 1982: 87; Hinde et al., 1982 : 78)

แม้กระนั้นก็ตามสิ่งแวดล้อมแต่ละอย่างก็เพียงแต่เปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นฐานอารมณ์่างด้านเท่านั้น ดังนั้นจึงพบว่าลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดูแตกต่างกัน จึงไม่มีความแตกต่างกันในลักษณะพื้นฐานด้านระดับการเคลื่อนไหว การเข้าใกล้หรือถอยหนีและลักษณะอารมณ์

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดู

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้เป็นเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 3-6 ปี ในศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันคืนแคง ของสมาคม วาย คับบลิว ซี เอ และสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน ศูนย์บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง

กลุ่มตัวอย่างสุ่มจากประชากรดังกล่าวแห่งละ 50 คน รวมจำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง และแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์จากแบบวัดพื้นฐานอารมณ์สำหรับเด็กอายุ 3-7 ปีของ โทมัส เซสส์ และ คอร์ดิน ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และไต่ถามความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้กับเด็กจำนวน 10 ราย ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดพื้นฐานอารมณ์ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.989

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยแจกแบบสอบถามทั้ง 2 ชุดให้มารดาของเด็กก่อนวัยเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้ครบ 100% นำข้อมูลที่ได้ออกวิเคราะห์หาค่าร้อยละและทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test และ ANOVA โดยใช้โปรแกรม SPSS ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

มารดาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ป.1-ป.4 คิดเป็นร้อยละ 46 และมีอาชีพทำงานนอกบ้าน คิดเป็นร้อยละ 75 ส่วนใหญ่รายได้ครอบครัวอยู่ในช่วง 2,800-4,999 บาท คิดเป็นร้อยละ 47 ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 61.6 และส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1

เด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยนมมารดา คิดเป็นร้อยละ 43 และส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงดูจะให้นมเด็กเมื่อเขาใจว่าเด็กหิว คิดเป็นร้อยละ 56.5 ผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่เป็นมารดา คิดเป็นร้อยละ 48.4 และมารดาส่วนใหญ่มีเวลาอยู่กับบุตร 6 ชั่วโมงต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 42.2

เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาทำงานนอกบ้านมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอมากกว่าเด็กที่มารดาทำงานในบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านอื่น ๆ อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระดับการศึกษาต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กกลุ่มที่มารดามีระดับการศึกษาปานกลาง ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านอื่น ๆ อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้แตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้และด้านความรุนแรงของการตอบสนองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความทนได้สูงกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีรายได้ปานกลาง และเด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองมากกว่าเด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีรายได้สูง ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อื่น ๆ อีก 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เด็กก่อนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวขยายมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความคงที่ของช่วงความสนใจมากกว่าเด็กกลุ่มที่อยู่ในครอบครัวเดี่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อื่น ๆ อีก 8 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เด็กก่อนวัยเรียนที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัว มีสมาชิกจำนวนมากมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวดีกว่า เด็กกลุ่มที่ครอบครัวมีสมาชิกจำนวนปานกลาง

เด็กก่อนวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูด้วยวิธีการที่ใหม่แตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 9 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการที่ใหม่แตกต่างกันมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกแตกต่างกันอย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มีลักษณะการที่ใหม่ทุกครั้งที่ร้อง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกสูงกว่าเด็กกลุ่มที่ใหม่ตามกำหนดเวลา ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

เด็กก่อนวัยเรียนที่มีผู้เลี้ยงดูแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดาเป็นผู้เลี้ยงดู มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสามารถในการปรับตัวดีกว่าเด็กกลุ่มที่ญาติเป็นผู้เลี้ยงดู ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 8 ด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระยะเวลาอยู่กับเด็กแตกต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความสนใจ และความวอกแวกแตกต่างกัน อย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระยะเวลาอยู่กับเด็กปานกลาง มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านระดับความสนใจสูงกว่าเด็กในกลุ่มที่มารดามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก และเด็กก่อนวัยเรียนที่มารดามีระยะเวลาอยู่กับบุตรมาก มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความวอกแวกมากกว่าเด็กกลุ่มที่มารดาอยู่กับบุตรน้อย ส่วนลักษณะพื้นฐานอารมณ์อีก 7 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล

1.1 แยกสอบถามวัด พื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนที่นำมาทดลองใช้ในการศึกษานี้ สามารถนำไปใช้ประเมินพื้นฐานอารมณ์ของเด็กอายุ 3-6 ปี ที่มีข้อควรระวังในการใช้เครื่องมือคือ ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลควรจะอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม ความหมายของตัวเลือก และยกตัวอย่างแถมารดาของเด็กประกอบ และเปิด

โอกาสให้กลุ่มตัวอย่าง ชักถามจนเข้าใจคววาวจาและให้ดูแบบสอบถาม รวมทั้งชี้แจง เหตุผลของการทำวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากมารดาที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมต่างกันมีความเข้าใจ ไม่เหมือนกัน

1.2 เมื่อไต่ถามรวมของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กและลักษณะความ โน้มเอียงของเด็กเช่น เด็กมีระดับการเคลื่อนไหวมากหรือน้อย ความสามารถในการปรับตัวดีหรือไม่ดี มีความวอกแวกและความคงที่ของช่วงความสนใจมาก ผู้วิจัยจะต้องอธิบาย ให้บิดามารดาเข้าใจว่า ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ดังกล่าวไม่ใช่เกณฑ์ตัดสินความสามารถของเด็กว่าเด็กมีความสามารถมากหรือน้อย เพราะบิดามารดามักจะแปลความหมายผิดว่าเป็น การทดสอบความสามารถของเด็กหรือเป็นการทำนายบุคลิกลักษณะเด็กที่แน่นอนในอนาคต

1.3 จากผลการศึกษาพบว่า เด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเลี้ยงดูต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์แตกต่างกันจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.3.1 สำหรับผู้เลี้ยงดูเด็ก

1.3.1.1 มารดาที่ทำงานในบ้านมีเวลาอยู่กับบุตรมาก เด็กก่อนวัยเรียนจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความสม่ำเสมอและระดับความทนได้น้อย แต่มีความวอกแวกมาก ผู้เลี้ยงดูจึงควรฝึกเด็กก่อนวัยเรียนในเรื่องการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ต่าง ๆ เช่นการรับประทานอาหาร การขับถ่ายเพื่อให้เด็กช่วยตนเองได้และมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำให้เด็กมีระเบียบวินัย แต่ควรมีการยืดหยุ่นบ้างโดย พยายามรักษาให้มีความคงเส้นคงวาของกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ และควร พิจารณาความพร้อมของเด็กและลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กเช่น ความคงที่ของช่วง ความสนใจ ความวอกแวก ความสม่ำเสมอ ประกอบในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับ ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

1.3.1.2 เด็กก่อนวัยเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำจะมี ความอดทนต่อความผิดหวังได้มากกว่าเด็กที่ครอบครัวมีรายได้สูง ดังนั้น ในครอบครัวที่มี รายได้สูง บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูไม่ควรตามใจเด็กมากเกินไป ควรให้เด็กได้พบความ ผิดหวังบ้าง เพื่อให้เกิดความทนไต่ต่อความผิดหวัง ส่วนครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ เด็กก่อน วัยเรียนจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ด้านความรุนแรงของการตอบสนองสูง บิดามารดาหรือ ผู้เลี้ยงดูจึงควรลดการลงโทษเด็กด้วยการเขม่นตี ตูคา และการใช้กำลังบังคับ แต่ควร ใ้การแสดงออกของพฤติกรรมคววาวจาและการให้เหตุผล เพื่อลดความรุนแรงของการ

ตอบสนองเด็ก

1.3.1.3 ในครอบครัวขยาย เด็กกอนวัยเรียนจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความคงที่ของช่วงความสนใจมาก บิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูจึงควรให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง และไม่ควรไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมของเด็กมากเกินไป บิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูควรจะเป็นผู้เตือนเด็กเมื่อเด็กหมกมุ่นในกิจกรรมใดมากเกินไป ส่วนกิจกรรมใดที่บิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูไม่ต้องการให้เด็กทำควรพยายามแยกเด็กออกจากกิจกรรมก่อนที่เด็กจะเริ่มกิจกรรมนั้น เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเกิดความคับข้องใจ เพราะต้องเลิกจากกิจกรรมกลางคัน ซึ่งขัดกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก

1.3.1.4 เด็กกอนวัยเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีสมาชิกและมีสมาชิกในครอบครัวช่วยกันเลี้ยงดู เด็กจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความสามารถในการปรับตัวดี ถามารคาซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการเลี้ยงดู ได้ให้ความสนใจรักใคร่เอาใจใส่บุตร มีเวลาอยู่กับบุตรและมีกิจกรรมร่วมกับบุตรบาง รวมทั้งมารคาต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้เด็กมีความเชื่อมั่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ

ส่วนในครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนน้อย เด็กกอนวัยเรียนจะมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ความสามารถในการปรับตัวน้อย บิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูจึงควรให้ความสนใจ รักใคร่เอาใจใส่บุตรและรวมกิจกรรมกับบุตร นอกจากนี้บิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการปรับตัวและพัฒนาความสามารถในการปรับตัวของเด็ก โดยพาเด็กไปเยี่ยมญาติหรือร่วมกิจกรรมกับเด็กอื่น ๆ

1.3.2 สำหรับผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กได้แก่ แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการให้ความรู้และแนะนำบิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนบุคคลทั่วไปให้เข้าใจธรรมชาติของเด็กแต่ละคน และความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กที่แตกต่างกันตั้งแต่เกิด และใช้ประกอบกรวางแผนการช่วยเหลือ และการพยาบาลให้เหมาะสมกับความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก

นอกจากนั้นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมได้แก่ เศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กกอนวัยเรียน ซึ่งบิคารมารคาหรือผู้เลี้ยงดูเด็กควรเข้าใจเด็ก ยอมรับความแตกต่างของเด็กและตอบสนองความต้องการของเด็ก

และจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับเด็ก

2. การนำไปใช้ในการศึกษาพยาบาล

ในการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ ของปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ตลอดจนความแตกต่างของลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กแต่ละคน

ประการสำคัญที่นักศึกษาจะต้องตระหนักคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดูแต่ละอย่างไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน แต่จะกระทบเพียงบางลักษณะพื้นฐานอารมณ์ ซึ่งเป็นขอบข่าย ถ้าพื้นฐานอารมณ์ของเด็กซึ่งจะพัฒนา เป็นบุคลิกภาพจะถูกกระทบโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู จะต้องมีการปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคม และการเลี้ยงดูหลาย ๆ ลักษณะ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การศึกษาเปรียบเทียบผลที่ได้จากการใช้เครื่องมือประเมินพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน (ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้) กับผลการประเมินพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญใดแก จิตแพทย์ นักจิตวิทยา เพื่อศึกษาความเหมาะสมของแบบประเมิน และหาเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มเด็กตามลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคมไทย

3.2 การศึกษาติดตามเด็กเป็นระยะยาว ว่าเด็กที่มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์ต่าง ๆ จะมีปัญหาด้านร่างกายและจิตใจอย่างไรบ้าง

3.3 การศึกษาเปรียบเทียบเด็กที่มีระดับสติปัญญาผลทางการศึกษาต่างกัน มีลักษณะพื้นฐานอารมณ์เป็นอย่างไร

3.4 การศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและจิตใจ เช่นเด็กที่ถูกลำบากไปโรงเรียน เด็กที่มีปัญหาปัสสาวะรดที่นอน

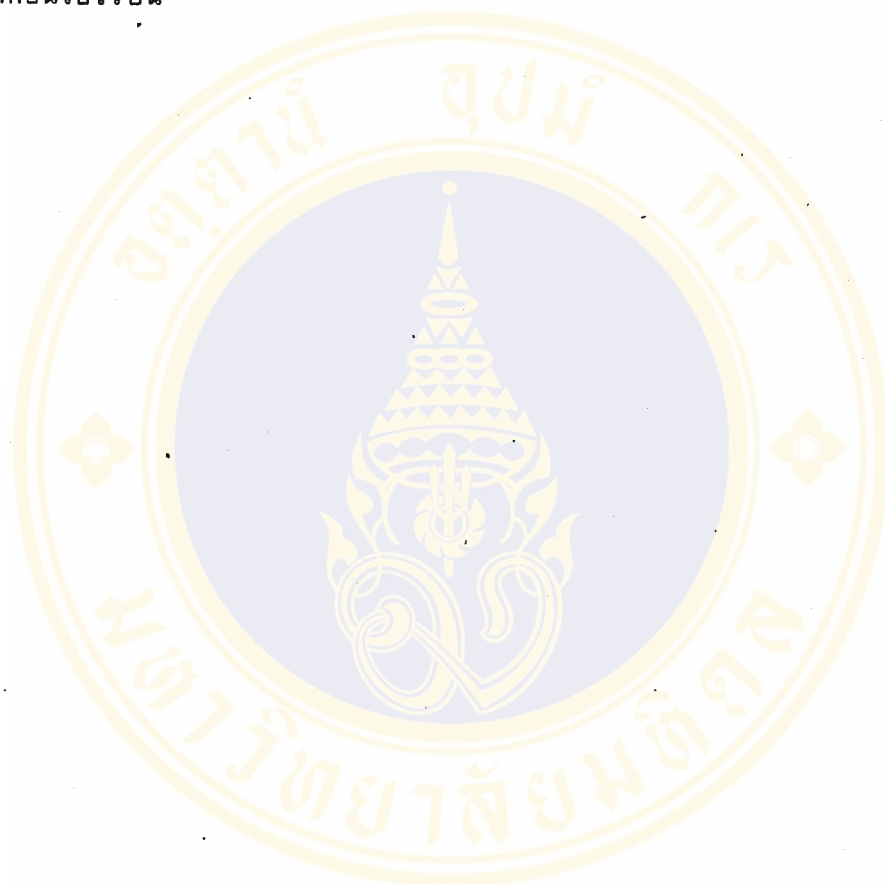
3.5 การศึกษาติดตามระยะยาว เกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงก่อนวัยเรียน

3.6 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานอารมณ์กับวิธีการเลี้ยงดู

3.7 การศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเล่น กิจกรรมการกีฬาในการส่งเสริมและปรับลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน เช่น

"ประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมการเล่นที่มีต่อการปรับลักษณะพื้นฐานอารมณ์
ของเด็กก่อนวัยเรียน"

"ประสิทธิผลของกิจกรรมการกีฬาในการส่งเสริมและปรับลักษณะพื้นฐานอารมณ์
ของเด็กก่อนวัยเรียน"

เอกสารอ้างอิง

เกื้อกูล ทาสีหิ. การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประเพณีและบุคลิกภาพของบุคคลจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจเรื่องการเลี้ยงดูและอบรม. ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2526.

จรรยา สุวรรณทัต. แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัวรายได้น้อยในตัวเมือง. รายงานการวิจัยฉบับที่ 24, สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ฉลอง ภูระหงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลของเด็กกับคะแนนที่ได้จากการวัดสัมพันธภาพของเด็กกับพ่อแม่. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517.

ชูจิตต์ พิทักษ์ผล. การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมตกต่ำในจังหวัดพระนครและธนบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2505.

ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์. อิทธิพลของครอบครัวต่อเด็ก. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาชิราช, พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู ; หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2527, 542-603.

ประคินันท์ อุปรมัย. การสร้างเสริมบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ให้กับเด็ก. ในมหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาชิราช, พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู ; หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2527, 848-884.

ทวีรัสมิ์ ชนาคม. พัฒนาการเด็ก. (ฉบับปรับปรุงแก้ไขล่าสุด) กรุงเทพฯ : วิบูลย์กิจการพิมพ์, 2525.

พยอม อิงคตานุวัฒน์. ศัพท์จิตเวช. กรุงเทพฯ : โครงการตำรา-ศิริราช, 2525.

พริยา ชวราชพิสุทธิกุล. การศึกษาลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของทารกและปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้อง ณ โรงพยาบาลเด็ก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหา-
บัณฑิต (สาขารณสูทศาสตร์), ภาควิชาอนามัยแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529.

เพ็ญศรี กาญจนฐิติ. การส่งเสริมและรักษาสุขภาพเด็ก. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา-
ชิราช, พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู : หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
อักษรไทย, 2527, 647-716.

รัชณี ลาชโรจน์. การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยทารก. ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช,
พัฒนาการเด็กและการเลี้ยงดู : หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย,
2527, 174.

วันเพ็ญ บุญประกอบ. จิตเวชเด็ก, ในสุพัฒนา เกษาคีวงศ์ ณ อุษยา, พุทธทรัพย์
บุษปรั่าง, นางเยาว์ กุลโฆชะ และ ชูทิพย์ ปานปรีชา (บรรณาธิการ),
จิตเวชศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2520, 917-1023.

วิทย์ เทียงบุญธรรม. พจนานุกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น,
2523 .

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่หก พ.ศ. 2530-2534. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ยูไนเตคโปรคักชั่น, 2530.

สุภาพ วากเขียน. เครื่องมือวิจัยทางสังคมศาสตร์ ลักษณะที่คิชนิกและวิธีหาคุณภาพ.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.

อรวรรณ ฐิตสุภวัฒน์. ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานอารมณ์เด็กวัยก่อนเรียน :
ณ แพลตตินแกง อาคารที่ 1-11 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหา-
บัณฑิต (สาขารณสุขศาสตร์), ภาควิชาอนามัยแม่และเด็ก บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529.

อัมพล สุอำพัน. ผลทางค่านิจิตวิทยาของการไถนมารคา. วารสารจุฬาลงกรณ์
เวชสาร. 2528, 29, 629-635.

อัมพล สุอำพัน. เด็กขาดแม่. ในวันเพ็ญ บุญประกอบ และ อัมพล สุอำพัน
(บรรณาธิการ), จิตเวชสำหรับกุมารแพทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
2530, 64-69.

อัมพล สุอำพัน. สภาพจิตใจของเด็กที่เจ็บป่วยและการอยู่โรงพยาบาล. ในวันเพ็ญ
บุญประกอบและ อัมพล สุอำพัน (บรรณาธิการ), จิตเวชสำหรับกุมารแพทย์.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2530, 164-171.

Bee, H. The developing child. New York : Harper & Row Publishers,
1975.

Bee, H. Social issues in developmental psychology (2nd ed.).
New York : Harper & Row Publishers, 1978.

Betz, B.J., & Thomas, C.B. Individual temperament as a predictor
health of premature disease. The John Hopkins Medical Journal,
1979, 144, 81-89.

Bowlby, J. The making and breaking of affectional bonds : I
aetiology and psychopathology in the light of attachment
theory. British Journal of Psychiatry. 1977, 130, 201-210.

Buss, A.H., & Plomin, R. Roundtable : what is temperament four
approaches. Child Development, 1987, 58, 508.

Chess, S. An introduction to child psychiatry (2nd ed.). New York & London : Grune & Stratton Publisher, 1969.

Dunn, J., & Kendrick, C. Temperamental differences, family relationship, and young children's response to change within the family, In. Ciba Foundation. Temperamental differences in infant and young children. London : Pitman, 1982, pp.87-101.

Calambos, N.L., & Lerner, J.V. Child characteristic & the employment of mother with young children : a longitudinal study. Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines, 1987, 28, 87-96.

Goldsmith, H.H. et al. Roundtable : what is temperament? : four approaches. Child Development, 1987, 58, 505-529.

Haegert, L.M., & Serbin, L.A. Developmental education for parents of delayed infants : effects on parental motivation and children's development. Child Development, 1983, 54, 1324.

Hinde, R.A., et al. Temperamental characteristics of 3-4-year-olds and mother-child interaction, In Ciba Foundation. Temperamental differences in infant and young children. London : Pitman, 1982.

Hsu, C-C. et al. The temperament characteristics of Chinese babies. Child Development, 1981, 52, 1337-1340.

Hurlock, E.B. Personality development. New York : McGraw-Hill, 1974.

Hurlock, E.B. Child development. Auckland : McGraw-Hill International Book Company, 1978.

- Hurlock E.B. Development psychology : a life-span approach (5th ed.). New York : McGraw-Hill Book Company, 1980.
- Illingworth, R.S. The normal child : some problems of the years and their treatment (8th ed.). Edinburgh, London & New York : Churchill Livingstone, 1983.
- Johnson, R.C., & Medinus, G.A. Child psychology : behavior and development (3rd ed.). New York : John Wiley & sons, 1974.
- Korner, A.F. Sex differences in newborns with special reference to differences in the organization of oral behavior. Journal of Child Psychology. 1973, 14, 19-29.
- LeBel, J., & Zuckerman, B.S. Feeding problem, obesity. In S. Gabel (Ed.). Behavioral problem in childhood : a primary care approach. New York : Grune & Stratton, 1981.
- Lindesmith, A.R., & Strauss, A.L. Social Psychology. New York : Dryden Press, 1959.
- Maccoby, E.E. Social development : psychological growth & the parent child relationship. New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1980.
- Marriner, A. Nursing theorists and their work. St. Louise : The C.V. Mosby Company, 1986.
- Pillitterli, A. Maternal newborn nursing care of the growing family (2nd ed.). Boston : Little, Brown, 1981.
- Powell, M.L. Assessment and management of developmental changes and problems in children. (2nd ed.). St. Louis : The C.V. Mosby Company, 1981.

Roberts, F.B. Infant behavior and the transition to parenthood. Nursing Research, 1983, 32, 217.

Rutter, M. Temperament : Concepts, issues and problems, In Ciba Foundation. Temperamental differences in infant and young children. London : Pitman, 1982, 1-13.

Schultz, N.W., Carson, D.K., & Hérold, M.M. Social initiative and temperament in the second year. Child Psychiatry and Human Development. 1986, 17, 88-94.

Scott, L.H. The psychology of human development. New York : Holt, Rinehart & Winston, Inc., 1974.

Sommani, W. Temperament. In C. Suvannathat, et al (Eds.). Handbook of Asian Child development and child rearing practices. Bangkok : Burapasilpa, 1985.

Stevenson, J., & Graham, P. Temperament : a consideration of concepts and methods. In Ciba Foundation. Temperamental differences in infant and young children. London : Pitman, 1982, pp.36-46.

Thomas, A., Chess, S., & Birch, H.G. Temperament and behavior disorders in children. New York : New York University Press, 1969.

Thomas, A., & Chess, S. Temperament and development. New York : Brunner/Mazel Publishers, 1977.

บรรณานุกรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 : จิตวิทยา จริยธรรมและจิตวิทยา
ภาษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

ทวีรัศมี ธนาคม. ตำราพัฒนาการเด็ก. (ฉบับปรับปรุงแก้ไขล่าสุด). กรุงเทพฯ :
วิบูลย์ดิเจการพิมพ์, 2524.

นางพงา ลี้มสุวรรณ. จิตวิทยาการเลี้ยงดูเด็ก. ในวันเพ็ญ บุญประกอบ และ อัมพล
สุ่อ่าพันธ์ (บรรณาธิการ), จิตเวชสำหรับกุมารแพทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์, 2530, 56-61.

นิตยา คชภักดิ์. พัฒนาการช่วงอายุ 0-6 ปี. ในวันเพ็ญ บุญประกอบ และ อัมพล สุ่อ่าพันธ์
(บรรณาธิการ), จิตเวชสำหรับกุมารแพทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
2530, 12-33.

วารุณี อมรทัต. จิตพัฒนาการในเด็กวัยเรียน ในวันเพ็ญ บุญประกอบ และ อัมพล สุ่อ่าพันธ์
(บรรณาธิการ), จิตเวชสำหรับกุมารแพทย์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,
2530, 34-47.

อุบลรัตน์ เฟื่องสถิตย์. จิตวิทยาพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ :
คุณพินอักษรกิจ, 2529.

Aldrich, C.K. An introduction to dynamic psychiatry. New York :
McGraw-Hill Book Company, 1966.

Bowlby, J. The Making and Breaking of Affectional Bonds : II
Some Principles of Psychotherapy. British Journal of
Psychiatry, 1977, 130, 421-431.

Dielman, T., & Barton, K. Child personality structure and
development : multivariate theory and research. New York :
Praeger Publishers, 1983.

- Dennis, L.B. Psychology of human behavior for nurse (3rd ed.)
Philadelphia & London : W.B. Sarenders Company, 1967.
- Erickson, E.H. Childhood and society (2nd ed.) Revised and
enlarged. New York & London : W.W. Norton & Company, 1963.
- Fergusson, D.M., Horwood, L.G., & Shannon, F.T. Breastfeeding and
subsequent social adjustment in six-to eight-year-old
children. Journal of Child Psychology and Psychiatry.
1987, 28, 378-386.
- Feiring, C. Behavioral styles in infancy and adulthood : the
work of Karen Horney and attachment theorists collaterally
considered. Journal of The American Academy of Child
Psychiatry, 1983, pp.1-7.
- Gabel, S. (Ed.). Behavioral problem in childhood : a primary care
approach. New York : Grunce & Stratton Inc., 1981.
- Gelfand, D.M. (Ed.). Social learning in childhood : reading in
theory & application (2nd ed.). Monterey, California :
Brooks/Cole Publishing Company, 1975.
- Gibbs, M.V., Reeves, D. & Cunningham, C.C. The application of
Temperament questionnaires to a British sample : issues
of reliability and validity. Journal of Child Psychology
and Psychiatry, 1987, 28, 61-77.
- Goldsmith, H.H. Origins of variation in behavioral style : a
longitudinal study of temperament in young twins. Child
Development, 1981, 52, 91-103.
- Hinde, R.A. The study of temperament. Nature, 1981, 239, 607-608.
- Hymovich, D.P. & Chamberlin, R.W. Child and family development :
implication for primary health care, New York : McGraw-
Hill Book Company, 1980.

- Illingworth, R., & Illingworth, C. Baby and young children : A guide for parents (7th ed.). Edinbergh, London & New York : Churchill Livingetone, 1984.
- Koch, C.S., & Koch, J.B. Child development though adolescence. New York : John wiley & Sons, 1983.
- Maziade, M. et al. The effect of temperament on longitudinal academic achievement in primary school. Journal of The American Academy of Child Psychiatry, 1987, pp.692-696.
- Minde, K., & Robson, B. Normal Child Development. In P.D. Steinhauer & Q Rae-Grant (Ed.) Psychological problems of the child in the family (2nd ed.) New York : Basic Books, 1983.
- Muller, D.J., Harris, P.J., & Wattley, L. Nursing children psychology research and practice. London : Harper & Row, Publishers, 1986.
- Murray, R.B., & Zentner, J.P. Nursing assessment and health promotion through the life span (3rd ed.) Englswood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, 1985.
- Mussen, P.H., Conger, J.J., Hagan, J., & Huston, A.C. Child Development & Personality (6th ed.). New York : Harper & Row Publishers, 1984.
- Reilly, T.W., Entwisle, D.R., & Doering, S.G. Socialization into parenthood : a longtiudinal study of the development of self-evaluations. Journal of Marriage and the Family, May 1987, pp. 295-308.
- Sants, J. (Ed.). Developmental Psychology and society. London & Basingstoke : Macmillan Press, 1980.

- Sears, R.R., Maccoby, E.E., & Lowin, H. Patterns of Child rearing.
New York : Row, Paterson & company, 1957.
- Shirley, H.F. Pediatric psychiatry. Massachusetts : Harward
University Press, 1963.
- Stanhope, M., & Lancaster, J. Community health nursing process &
practice for promoting health. St. Louise : The C.V.
Mosby Company, 1984.
- Steinhauer, P.D., & Rae-Grant, Q. Psychological problems of the
child in the family (2nd ed.). New York : Basic Books,
1983.
- Washington, J., Minde, K., and Goldberg, S . Temperament in
preterm infants : style and stability. Journal of the
American Academy of Child Psychiatry, 1986, pp.493-502.
- Watt, J. Temperament in small-for-dates and pre-term infants :
a preliminary study. Child Psychiatry and Human Develop-
ment, 1987, 17, 177-188.
- Wolfson, J., Fields, J.H., & Rose, S.A. Symptoms, Temperament,
resiliency, and control in anxiety-disordered preschool
children. The American Academy of Child and Adolescent
Psychiatry, 1987, 26, 16-22.
- Wood, C.B.S., & Walker-Smith, J.A. Mackeith's infant feeding &
feeding difficulties (6th ed.) Edinburgh, London :
Churchill Livingstone, 1981.
- Zeanah, C.H., Keener, M.A., & Anders, T.F. Developing perception
of temperament and their relation to mother and infant
behavior. 1986, pp.499-512.

แบบสอบถามมารดา

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อที่ท่านต้องการหรือกรอกข้อความให้ชัดเจนตามความเป็นจริง

ข้อมูลเกี่ยวกับบุตร

1. เมื่อแรกเกิด ท่านให้บุตรคนนี้รับประทานนมอะไร

1. นมแม่อย่างเดียว
2. นมแม่กับนมผง
3. นมแม่กับนมช่นหวาน
4. นมผง
5. นมช่นหวาน
6. อื่น ๆ ระบุ.....

2. เวลาที่ให้นมบุตร (แรกเกิด - 6 เดือน) ท่านให้เมื่อ

1. ตามเวลาที่กำหนดไว้
2. ให้ทุกครั้งที่ได้กร้อง
3. เมื่อเข้าใจว่าเด็กจะหิว
4. อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อมูลเกี่ยวกับมารดา

3. ท่านมีอาชีพอะไร

1. ไม่มีอาชีพ, ทำงานบ้าน
2. ค้าขายอยู่ในบ้าน
3. ค้าขายนอกบ้าน
4. รับจ้างหรือลูกจ้าง
5. เกษตรกรรวม

ภาควิชา

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์ของเด็ก

แบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมของ.....
 ในสถานการณ์ต่าง ๆ ขอให้ท่านโปรดพิจารณาข้อความทุกประโยคว่า พฤติกรรมเหล่านี้
 เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดในชีวิตประจำวัน เช่น "ลูกถ่ายอุจจาระเป็นเวลาทุกวัน" โปรด
 พิจารณาตัดสินใจอย่างดีที่สุดว่าเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ถ้าใน 10 ครั้ง บุตรของท่านมีพฤติกรรม
 ตามเหตุการณ์ ดังข้อความนั้น ๆ กี่ครั้ง แล้ววงกลมล้อมรอบหมายเลขซึ่งตรงกับพฤติกรรม
 ที่แท้จริงของบุตรของท่าน

หมายเลข 1	หมายถึง	พฤติกรรมนี้ไม่เคยเกิดขึ้นเลยทั้ง 7 ครั้ง
หมายเลข 2	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เคยเกิดขึ้นเพียง 2 ครั้งแล้วไม่เกิดขึ้นอีก
หมายเลข 3	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 3 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 4	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 4 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 5	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 5 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 6	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้น 6 ครั้งใน 7 ครั้ง
หมายเลข 7	หมายถึง	พฤติกรรมนี้เกิดขึ้นทั้ง 7 ครั้ง

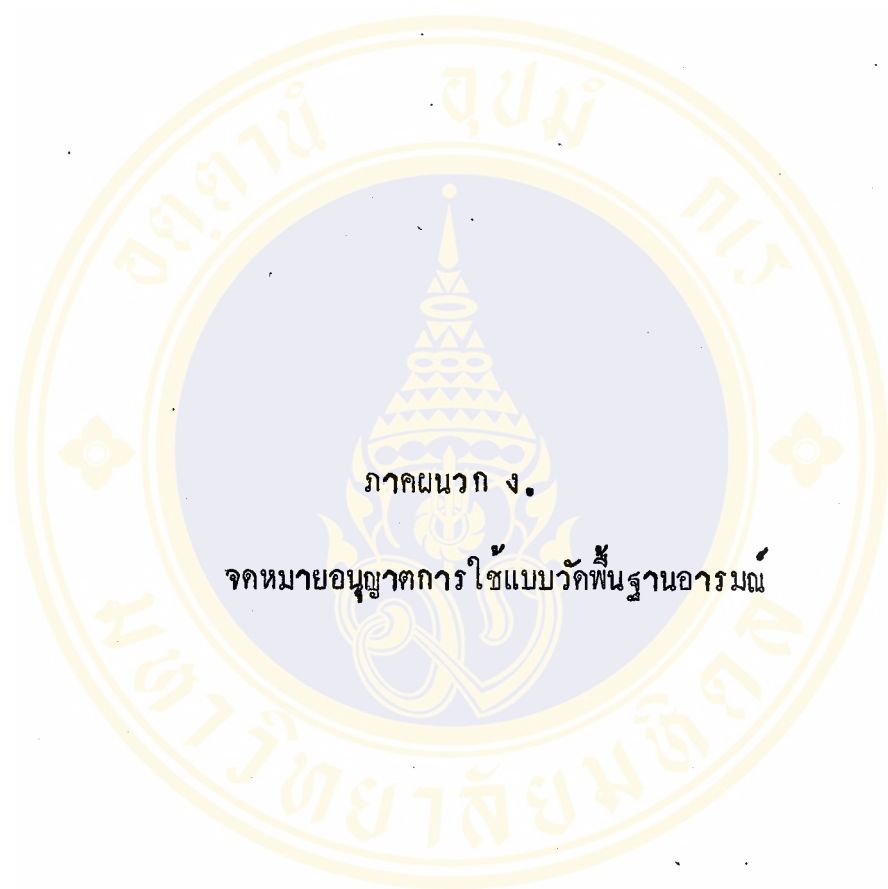
ยกตัวอย่างเช่น

ลูกมักจะชอบไปซ้อของกับพ่อแม่ 1 2 3 4 5 6 7

ถ้าท่านวงกลมล้อมรอบหมายเลข 7 หมายความว่า เหตุการณ์นี้ (ลูกมักจะชอบไป
 ซ้อของกับพ่อแม่) เกิดขึ้นเป็นประจำทั้ง 7 ครั้ง

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์

1. ลูกมักจะสับคีมือ—เท้ามากขณะอาบน้ำหรือเล่น ไม่เคย 1 2 3 4 5 6 7 เป็น
 เลย ประจำ
2. ลูกจะสนุกเมื่ออยู่กับเด็กคนอื่น ๆ 1 2 3 4 5 6 7
- • • • •
- • • • •
72. เมื่อมีผู้จะให้ความช่วยเหลือในการทำงานลูก 1 2 3 4 5 6 7
 ก็ยังคงทำงานนั้นด้วยตนเองต่อไป

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามวัดพื้นฐานอารมณ์ของเด็กก่อนวัยเรียน

1. อาจารย์จริยา วัฒนโสภณ	ศูนย์สุขภาพจิต กรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ทัศนีย์ บุญทอง	คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงนิตยา คชภักดิ์	คณะแพทยศาสตร์รามาธิบดี
มหาวิทยาลัยมหิดล
4. อาจารย์พรณี แสงชูโต	กองโรงพยาบาลราชานุกูล
กรมการแพทย์
กระทรวงสาธารณสุข
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรศรี ศรีอัญญาพร	คณะพยาบาลศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
6. รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงวาสนา ศรีมณี	อดีตหัวหน้าหน่วยจิตเวช
ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์อัมพล สุอำพัน	ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

550 First Avenue, New York, NY 10016
Cable Address: NYUMEDIC

Department of Psychiatry
(212) 340- 5711

May 19, 1986

Ms. Varattama Sukvattananan
Department of Public Health Nursing
Faculty of Public Health
Mahidol University
420/1 Rajvithi Road, Phayathai
Bangkok 4,
THAILAND

Dear Ms. Sukvattananan:

You have our permission to use our parent questionnaire in your work. Our best wishes for the success of your project.

Enclosed is a copy of the questionnaire. The first 3 pages are the questionnaire items; page 4 is the answer sheet with specific instructions as to how the questions are to be answered.

The succeeding pages are a form we have devised to make the scoring easier, one page for each category. If you follow the directions carefully, you will have the scores for each category.

To answer your questions:

1. We have the average score for each category on our own population. When you are finished with your ratings we will be glad to send you our average scores for comparison.
- ± 2-3. For the quantitative ratings of difficult or easy temperament we use the scores for rhythmicity, approach/withdrawal, adaptability, quality of mood and intensity. We add the five scores and divide by 5, which gives us a quantitative score. For the slow-to-warm-up child we use the same procedure, except that we use only 3 categories; approach/withdrawal, adaptability and quality of mood and divide by 3.
4. The quantitative scores will permit you to group children as difficult, intermediate and easy; and also as

NYU Medical Center
School of Medicine
Post-Graduate Medical School
University Hospital
Institute of Rehabilitation Medicine

Copyright by Mahidol University

New York University
A private university in the public service

550 First Avenue, New York, NY 10016
Cable Address: NYUMEDIC

Department of Psychiatry
(212) 340- 5711

-2-

slow-to-warm up, intermediate, and quick-to-warm up.

If you have any further questions, please do not hesitate to write. We would also be interested in the results you obtain from your study.

Sincerely yours,

Alexander Thomas, M.D.
Professor of Psychiatry

๓.๐๐๓๑๑๑